

STRATEGIJA
INOVATIVNE DJELATNOSTI (2016 – 2020)
S AKCIONIM PLANOM

Podgorica, jul 2016. godine

SADRŽAJ

UVOD	3
LISTA SKRAĆENICA	4
I EVROPSKI, REGIONALNI I NACIONALNI STRATEŠKI KONTEKST ZA INOVACIJE	5
I a. EU kontekst	5
I b. Regionalni kontekst	6
I c. Nacionalni kontekst	8
II PREGLED POSTOJEĆEG STANJA SISTEMA INOVACIJA CRNE GORE	11
II a. Institucionalni okvir	11
II b. Ljudski resursi	16
II c. Analiza stanja, ključne prepreke i izazovi	18
III VIZIJA, MISIJA, STRATEŠKI CILJEVI I PRIORITETI STRATEGIJE INOVATIVNE DJELATNOSTI	23
Vizija	23
Misija	23
Tematski prioriteti Strategije	23
Strateški ciljevi:	
III a. Strateški cilj I: Povećanje kapaciteta za inovacije i tehnološki razvoj Crne Gore	23
III b. Strateški cilj II: Jačanje instrumenata povezivanja i saradnje aktera u sistemu inovacija	35
III c. Strateški cilj III: Jačanje potencijala za inovacije u privrednom sektoru	39
IV PRAĆENJE REALIZACIJE STRATEGIJE INOVATIVNE DJELATNOSTI	44
Glavni pokazatelji uspješnosti realizacije strateških ciljeva do 2020. godine	44
V AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE INOVATIVNE DJELATNOSTI (2016-2020)	45

UVOD

Na osnovu člana 9 Zakona o inovativnoj djelatnosti („Službeni list Crne Gore”, broj 42/16), Strategija inovativne djelatnosti donosi se za potrebe utvrđivanja prioriteta, podsticanja i praćenja razvoja inovativne djelatnosti.

Programom rada Vlade Crne Gore i Programom pristupanja Crne Gore EU (PPCG 2015-2018.) utvrđena je obaveza za donošenje Strategije inovativne djelatnosti sa Akcionim planom (2016-2020), za III kvartal 2016. godine.

Na osnovu prijedloga Savjeta za naučnoistraživačku djelatnost, Ministarstvo nauke je Rješenjem, broj 01-2681 od 11. novembra 2015. godine, imenovalo Radnu grupu za izradu Strategije inovativne djelatnosti s Akcionim planom (2016-2020), u sljedećem sastavu:

- Mr Marijeta Barjaktarović Lanzardi, Ministarstvo nauke, predsjednik;
- Prof. dr Kemal Delijić, Univerzitet Crne Gore – Metalurško-tehnološki fakultet, član;
- Prof. dr Jovan Mirković, Univerzitet Crne Gore – Prirodno-matematički fakultet, član;
- Prof. dr Janko Jovanović, Univerzitet Crne Gore – Mašinski fakultet, član;
- Doc. dr Nikola Žarić, Univerzitet Crne Gore – Elektrotehnički fakultet, član;
- Prof. dr Mladen Vukčević, Univerzitet Mediteran, član;
- Mr Sandra Tinaj, Univerzitet Donja Gorica, član;
- Jelena Zelinčević, Univerzitet Crne Gore – Centar izvrsnosti u bioinformatiči, član;
- Nataša Batrićević, Ministarstvo ekonomije, član; i
- Ljiljana Belada, Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća, član.

Saglasno članu 9 stav 2 Zakona o inovativnoj djelatnosti, Savjet za naučnoistraživačku djelatnost, na sjednici od 25. jula 2016. godine, utvrdio je Prijedlog Strategije inovativne djelatnosti (2016-2020) s Akcionim planom, za razmatranje i donošenje od strane Vlade Crne Gore.

Savjet za visoko obrazovanje, na zajedničkoj sjednici sa Savjetom za naučnoistraživačku djelatnost, od 25. jula 2016. godine, razmatrao je i podržao Prijedlog Strategije inovativne djelatnosti (2016-2020) s Akcionim planom.

Vlada Crne Gore, na sjednici od 28. jula 2016. godine, donijela je Strategiju inovativne djelatnosti (2016-2020) s Akcionim planom.

LISTA SKRAĆENICA

ADRION	Interregionalni Jadransko-jonski program
AREA	Konzorcijumom za naučna i tehnološka istraživanja iz Trsta
BIO-ICT	Centar izvrsnosti u bionformatici
CG	Crna Gora
CI	Centar izvrsnosti
CTT	Centar za transfer tehnologija
EK	Evropska komisija
DJR	Direkcija javnih radova
DTP	Dunavski transnacionalni program
ENEF	Fond za razvoj preduzeća
ENIF	Fond za inovativna preduzeća
EPO	Evropska patentna organizacija
ERA	Evropski istraživački prostor
ERAC	Odbor za Evropski istraživački prostor i inovacije
ESFRI	Evropski strateški forum za istraživačku infrastrukturu
EU	Evropska unija
EUSDR	EU Strategija za Dunavski region
EUSAIR	EU Strategija za Jadransko-jonski region
H2020	EU Okvirni program za istraživanje i inovacije „Horizont 2020“ (2014-2020)
ICT	Informaciono-komunikacione tehnologije
ID	Inovativna djelatnost
INVO	Visoko obrazovanje, istraživanje i inovacije za konkurentnost Crne Gore
IO	Inovativne organizacije
IPC	Inovaciono-preduzetnički centar
IR	Istraživanje i razvoj
IS	Intelektualna svojina
JICA	Japanska agencija za međunarodnu saradnju
JIE	Jugoistočna Evropa
MEK	Ministarstvo ekonomije
MEST EN ISO 9000	Sistem menadžmenta kvalitetom
MEST EN ISO 14000	Sistem menadžmenta životnom sredinom
MEST EN ISO 18000	Sistem menadžmenta zaštitom zdravlja i bezbjednošću na radu
MEST EN ISO 22000	Sistem menadžmenta bezbjednošću hrane
MN	Ministarstvo nauke
MORT	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
MP	Ministarstvo prosvjete
MPRR	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
MRSS	Ministarstvo rada i socijalnog staranja
MONSTAT	Zavod za statistiku Crne Gore
MSP	Mala i srednja preduzeća
MVPEI	Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija
NI	Naučnoistraživački
NID	Naučnoistraživačka djelatnost
NTP	Naučno-tehnološki park
NVO	Nevladine organizacije
OSI	Otvoreni sistem inovacija
PER	Program ekonomskih reformi
PPCG	Program pristupanja Crne Gore EU
SB	Svjetska banka
TT	Transfer tehnologija
UCG	Univerzitet Crne Gore
UDG	Univerzitet Donja Gorica
UI	Unija inovacija
UPCG	Unija poslodavaca Crne Gore
VO	Visoko obrazovanje
ZIS	Zavod za intelektualnu svojinu
WB EDIF	Program za razvoj preduzeća i inovacije Zapadnog Balkana
WISE	Centar za istraživanje i inovacije Zapadnog Balkana

I EVROPSKI, REGIONALNI I NACIONALNI STRATEŠKI KONTEKST ZA INOVACIJE

Kako bi se utvrdio jedinstven strateški okvir za inovacije u Crnoj Gori, potrebno je dati kraći osvrt na strateški kontekst EU, regionalni kontekst, kao i na postojeći nacionalni kontekst, na osnovu kojih Crna Gora već nekoliko godina realizuje programe i projekte, ali i planira buduće aktivnosti koje se odnose na inovacije.

I a. EU kontekst

Crna Gora, kao zemlja koja se nalazi u procesu evropskih integracija, posljednjih godina usmjerila je svoje aktivnosti na stimulisanje inovacija slijedeći **Strategiju Evropa 2020**¹, odnosno **Uniju inovacija (UI)**, koja predstavlja jednu od njenih ključnih inicijativa, tako da će i buduća strateška usmjerenja biti u skladu sa smjernicama definisanim ovom Strategijom.

Strategija Evropa 2020 je razvojna strategija EU za desetogodišnji period (2010-2020), koja je nastala u momentu jake ekonomske i finansijske krize, a koja ima za cilj ekonomski razvoj EU zasnovan na znanju uz očuvanje životne sredine, visokog nivoa zaposlenosti, produktivnosti i socijalne kohezije. Stoga, fokus je stavljen na pet mjerljivih ciljeva: zapošljavanje; istraživanje i inovacije; klimatske promjene i energiju; obrazovanje; i smanjenje siromaštva.

Evropa 2020 postavlja tri prioriteta:

- Pametan rast – razvoj ekonomije zasnovane na znanju i inovacijama;
- Održivi rast – unapređenje resursno efikasne, ekološki održive i konkurentnije ekonomije; i
- Inkluzivni rast – unapređenje visokog stepena zapošljavanja koji će omogućiti socijalnu i teritorijalnu koheziju.

Pametan rast, u čijem središtu se nalaze istraživanja i inovacije, zahtijeva unapređenje kvaliteta obrazovanja, jačanje istraživačkih kapaciteta, unapređenje inovacija i transfera znanja i potpuno korišćenje ICT.

Da bi se ciljevi u okviru posebnih prioriteta ispunjavali, EU je utvrdila sedam inicijativa koje daju detaljnije smjernice za razvoj u specifičnim oblastima. Jedna od njih je i UI, čiji je cilj unapređenje okvirnih uslova i pristupa za finansiranje istraživanja i inovacija, kako bi se omogućila transformacija inovativnih ideja u proizvode i usluge, koji će stvarati rast ekonomije i nova radna mjesta. Akcenat se stavlja na rezultate NI rada – naučna otkrića, naučne radove, pronalaskе zaštićene patentom, nove tehnologije i sl. Kako bi rezultati NI rada efikasnije ušli u proces komercijalizacije, jedan od glavnih zahtjeva je reorganizacija NI sistema i sistema inovacija širom Evrope u kontekstu povezivanja i jačanja saradnje svih ključnih institucija, aktera i resursa istraživačkog, akademskog i privrednog sektora.

Implementacija UI oslanja se na različite strukture i programe, a Crna Gora u većini njih aktivno učestvuje. Jedna od tih struktura je i ERA, koja predstavlja jedinstveni okvir saradnje u istraživanjima, razvoju i inovacijama na prostoru Evrope. Crna Gora ima status posmatrača u ERAC, gdje putem svog predstavnika aktivno učestvuje u radu ovog tijela i prati njegove zaključke, uključujući ih u svoja najznačajnija strateška dokumenta. Takođe, Crna Gora aktivno učestvuje u radu ESFRI, u namjeri što bolje integracije i jačanja potencijala za korišćenje Pan-evropske istraživačke infrastrukture, o čemu svjedoči i nedavno usvajanje Mape puta za istraživačku infrastrukturu u Crnoj Gori (2015-2020). Jedan od najznačajnijih programa je EU Okvirni program za istraživanje i inovacije „Horizont 2020“ (2014-2020), kome je Crna Gora pristupila 01. jula 2014. godine, potpisivanjem Međunarodnog sporazuma o pristupanju, čime je crnogorskoj NI zajednici, ali i MSP,

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52010DC2020>

omogućeno da ravnopravno učestvuju u projektima, koji se finansiraju putem ovog instrumenta.

U procesu pristupanja EU, veoma važne smjernice Crna Gora dobija kroz izvještaje o napretku. U **Izvještaju o Crnoj Gori 2015**², EK je u dijelu koji se odnosi na sposobnosti preuzimanja obaveza članstva, za Poglavlje 25: Nauka i istraživanje, dala preporuke da Crna Gora treba da:

- Poveća napore za veća ulaganja u istraživanja, naročito kroz podsticanje ulaganja privatnog sektora; i
- Poveća i usmjeri napore ka učešću u EU Okvirnom programu H2020.

U kontekstu inovacija, ove preporuke odnose se na usvajanje mjera za podsticanje ulaganja privatnog sektora, kao i većeg učešća MSP u programu H2020.

I b. Regionalni kontekst

Strategija³ Jugoistočna Evropa (JIE) 2020⁴ utvrđuje smjernice za zemlje u regionu da usvoje reforme u različitim oblastima politika, koje će omogućiti društveno-ekonomski rast, prosperitet građana i doprinijeti procesu EU integracija.

Strategija⁵ je usmjerena na skup međusobno povezanih razvojnih stubova, od kojih je u kontekstu inovacija najznačajni „Pametna rast“. U okviru ovog stuba, Dimenzija E odnosi se na istraživanje, razvoj i inovacije, čiji je glavni cilj povećanje ulaganja regiona u istraživanja i inovacije, posebno u oblastima *pametne specijalizacije* regiona. Ključne strateške aktivnosti koje se odnose na Dimenziju E sastavni su dio Regionalne strategije istraživanja i razvoja za inovacije Zapadnog Balkana.

Cilj **Regionalne strategije istraživanja i razvoja za inovacije Zapadnog Balkana**⁶ je da ojača kapacitete za istraživanja i inovacije u regionu, unaprijedi interregionalnu saradnju, kao i saradnju sa privrednim sektorom, istraži mogućnosti zajedničkog korišćenja EU fondova za istraživanje i razvoj i drugih međunarodnih fondova, i podspješi integraciju regiona u ERA i UI.

Kako bi se adekvatno iskoristio inovativni kapacitet regiona, posebno u kontekstu mogućnosti i zahtjeva u IR, koji proističu iz procesa evropskih integracija, Strategija postavlja četiri cilja, koji čine glavne smjernice programa reformi:

- Unapređenje baze istraživanja i uslova za izvrsnost u istraživanjima;
- Unapređenje saradnje i tehnološkog transfera između istraživačkih ustanova i privrede;
- Stvaranje biznis inovacija i inovativnih start-up preduzeća; i
- Jačanje upravljanja politikama istraživanja i razvoja.

Kako bi se obezbijedio kontinuitet reformi u oblasti sektora istraživanja i inovacija Zapadnog Balkana i omogućilo upravljanje zajedničkim programima, Strategijom je utvrđeno osnivanje Centra za istraživanje i inovacije Zapadnog Balkana – WISE. Ugovor o uspostavljanju WISE, potpisali su ministri zemalja Zapadnog Balkana 18. septembra 2015.

² http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_montenegro.pdf

³ Strategija JIE 2020 usvojena je 21. novembra 2013. godine na Ministarskoj konferenciji Investicionog komiteta za Jugoistočnu Evropu (SEEIC) u Sarajevu.

⁴ <http://www.rcc.int/files/user/docs/reports/SEE2020-Strategy.pdf>

⁵ U skladu sa preuzetim obavezama iz Strategije JIE 2020, Crna Gora je usvojila Nacionalni akcioni plan (NAP) za implementaciju ove Strategije, koji predstavlja pojedinačne mjere i aktivnosti, čije je sprovođenje planirano za period januar 2014. - decembar 2015. godine, kako bi se dostigli ključni ciljevi i indikatori napretka.

⁶ <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/WBRIS%20Strategy10-21-13%20web.pdf>

godine. Zakon o potvrđivanju Ugovora o WISE, Skupština Crne Gore donijela je na sjednici održanoj 22. marta 2016. godine.

Ovaj Centar koordiniraće realizacijom četiri regionalna programa, koji čine sastavni dio Akcionog plana Strategije: Fondom za izvrsnost u istraživanjima; Mrežama izvrsnosti; Programom tehnološkog transfera; i Programom za start-up preduzeća u ranoj fazi razvoja.

EU Strategija za Dunavski region (EUSDR) (2014-2020)⁷ je jedna od makroregionalnih strategija EU, usvojena od strane Evropskog Savjeta 2011. godine, nastala u cilju povezivanja postojećih politika i inicijativa kako bi se ostvarili zajednički interesi zemalja ovog regiona. Zemlje učesnice su: Austrija, Bugarska, Hrvatska, Republika Češka, Njemačka, Mađarska, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija, Moldavija i Ukrajna.

Strategijom je utvrđeno jedanaest prioriteta, od kojih je za kontekst inovacija najznačajnija Prioritetna oblast 7: „Društvo znanja”, usmjerena na istraživanje, obrazovanje i ICT.

Dunavski transnacionalni program (DTP)⁸ je finansijski instrument koji podržava objedinjavanje politika u Dunavskom regionu u posebnim oblastima.

Programom su utvrđeni prioriteti:

- Inovativni i društveno odgovorni Dunavski region;
- Ekološki i kulturno odgovorni Dunavski region;
- Bolje povezano i energetski odgovoran Dunavski region; i
- Dobro upravljanje Dunavskim regionom.

Aktivnosti koje se podržavaju u okviru programa odnose se na: razvijanje zajedničkih usmjerenja, okvira i strategija u oblastima od transnacionalnog značaja, u kojima je potrebno rano razvijati politiku; pripremu transnacionalnih investicija; pilot aktivnosti; razvoj i praktičnu realizaciju transnacionalnih instrumenata i usluga; i dr.

EU Strategija za Jadransko-jonski region (EUSAIR) (2014-2020)⁹ je makroregionalna strategija čiji je cilj bolje i jače povezivanje postojećih politika i inicijativa kako bi se ostvarili zajednički interesi regiona. Zemlje učesnice su: Hrvatska, Grčka, Italija, Slovenija, Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija.

Zajednički izazovi i interesi su prepoznati kroz četiri stuba ove Strategije, a to su:

- Plavi rast (fokus: ribarstvo, poljoprivreda, upravljanje morima, biologija mora, tzv. plave tehnologije - Crna Gora i Grčka su koordinatori ovog stuba);
- Povezivanje zemalja regiona (fokus: pomorski saobraćaj i energetika);
- Kvalitet životne sredine (fokus: biodiverzitet, životna sredina u morskome području); i
- Održivi turizam (fokus: upravljanje u turizmu i novi proizvodi i usluge).

Interregionalni Jadransko-jonski program (ADRION)¹⁰ je jedan od finansijskih instrumenata za realizaciju ciljeva ove Strategije, ali i drugih izazova sa kojima zemlje regiona namjeravaju da se zajednički suoče.

Programom su utvrđeni sljedeći prioriteti:

- Inovativni i pametni region (fokus na inovacijama i strategijama pametne specijalizacije);
- Održivi region; i
- Povezani region.

I c. Nacionalni kontekst

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0715&from=EN>

⁸ <http://www.interreg-danube.eu/>

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014IR0023&from=EN>

¹⁰ <http://www.adrioninterreg.eu/>

Crna Gora je posljednjih godina preduzela niz aktivnosti na uspostavljanju novog institucionalnog okvira za inovacije, kao i na jačanju postojećih inovativnih potencijala u Crnoj Gori, kroz realizaciju različitih programa podrške, što je ukazalo na potrebu uspostavljanja pravnog i strateškog okvira za oblast inovativne djelatnosti.

Sistem inovacija u Crnoj Gori uređen je međunarodnim pravnim aktima, zakonodavnim i strateškim okvirom u ovoj oblasti.

MEĐUNARODNA AKTA

Međunarodni sporazum između EU i CG o učešću Crne Gore u programu Unije "Horizont 2020" - Okvirni program za istraživanje i inovacije (2014-2020)	2014.
Međunarodni sporazum između EU i CG o učešću CG u programu COSME (2014-2020)	2014.
Okvirni program za saradnju CG sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju - IAEA (2014-2020.)	2014.
Memorandum o pristupanju EUREKA programu	2012.
Pristupanje COST programu	2015.
Deklaracija o prihvatanju Regionalne strategije istraživanja i razvoja za inovacije Zapadnog Balkana	2013.

NACIONALNI ZAKONODAVNI OKVIR

Zakon o inovativnoj djelatnosti (ID)	2016.
Zakon o patentima	2015.
Zakon o autorskom i srodnim pravima	2011.
Zakon o potvrđivanju WISE	2016.

Zakonom o inovativnoj djelatnosti¹¹ uređuje se organizacija, uslovi i način finansiranja ID u Crnoj Gori, na način koji omogućava da inovacije postanu stub razvoja dinamičnog i relevantnog okruženja za razvoj nauke i istraživanja. U članu 2 ovog Zakona utvrđeno je da ID obuhvata aktivnosti koje se preduzimaju radi stvaranja i primjene novih ili poboljšanja postojećih tehnologija, postupaka, proizvoda, usluga i procesa, u skladu sa potrebama tržišta. Takođe, utvrđena je i definicija inovacije, koja podrazumijeva primjenu u praksi novih ili značajno poboljšanje postojećih proizvoda, dobara, usluga, postupaka, procesa, organizacije i marketinga, koji doprinose stvaranju nove vrijednosti i kvalitetu u njihovoj primjeni. U skladu sa ovim Zakonom, ID obavljaju inovativne organizacije i drugi subjekti, kao što su privredna društva, i fizičko lice, odnosno pronalazač-inovator. Zakonom je utvrđeno i iz kojih izvora se mogu finansirati IO, koji su prioriteti sufinansiranja i utvrđena je mogućnost uvođenja poreskih olakšica i podsticajnih mjera.

Zakonom o patentima (Službeni list br. 42/15)¹² utvrđuju se uslovi pravne zaštite na patent. U skladu sa ovim Zakonom, patent je pravno zaštićeni pronalazak iz bilo koje oblasti tehnike, uz uslov da je nov, da ima inventivni nivo i da je industrijski primjenjiv. Takođe, Zakon definiše uslove zaštite patentom, pravo na sticanje patenta, postupak za priznavanje patenta, sadržinu, obim i ograničavanje prava nosioca patenta, trajanje i prestanak patenta, promet prava, posebne odredbe o povjerljivim pronalascima i pronalascima iz radnog odnosa, kao i odredbe koje se odnose na evropsku prijavu patenta i evropski patent, ali i međunarodnu prijavu na osnovu Ugovora o saradnji u oblasti patenata.

¹¹ <http://www.mna.gov.me/biblioteka/zakoni>

¹² <http://www.ziscg.me/content/zakonpatent.pdf>

Zakonom o autorskom i srodnim pravima („Službeni list CG”, broj 37/11)¹³ utvrđuje se pravo autora književnih, naučnih i umjetničkih djela (autorska prava), prava interpretatora, proizvođača fonograma, filmskih producenata, radiodifuznih organizacija, izdavača i proizvođača baza podataka (srodna prava), autorsko ugovorno pravo, kolektivno ostvarivanje autorskih i srodnih prava i njihova zaštita.

S druge strane, rastući značaj inovacija ima sve veći uticaj na pravac formulisanja politika Crne Gore, tako da je ovaj segment uključen u sve značajnije nacionalne strategije.

STRATEŠKI OKVIR

Izmjene Strategije naučnoistraživačke djelatnosti (NID) Crne Gore (2012-2016)	2012.
Mapa puta za istraživačku infrastrukturu Crne Gore do 2020.	2015.
Nacionalna Mapa puta za Evropski istraživački prostor (ERA)	2016.
Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG) (2015-2018)	2015.
Pravci razvoja Crne Gore (2015-2018)	2016.
Program ekonomskih reformi (PER) (2015-2017)	2015.
Strategija regionalnog razvoja Crne Gore za period 2014-2020	2014.
Industrijska politika Crne Gore do 2020. godine	2016.
Studija izvodljivosti za uspostavljanje centara izvrsnosti u Crnoj Gori (2012-2017)	2011.
Studija izvodljivosti za uspostavljanje NTP u Crnoj Gori (2012-2018)	2011.
Strateški plan za uspostavljanje NTP (2013-2018)	2012.
Studija o naučnoistraživačkoj opremi i formiranju zajedničkog istraživačkog prostora (2013-2017)	2013.
Studija o naučnoj dijaspori Crne Gore	2014.

U **Izmjenama Strategije NID Crne Gore (2012-2016)**¹⁴ inovacije su prepoznate kao faktor povećanja konkurentnosti i tehnološkog razvoja zemlje, a utvrđeno je niz aktivnosti koje se odnose na bolje povezivanje i jačanje veza NI ustanova i privrede kroz različite institucionalne projekte i programe podrške, pružanje konsultantskih usluga svim akterima NI sistema i sistema inovacija, a posebna pažnja usmjerena je i na tehničku pomoć u oblasti IS.

Savjet za NID usvojio je **Mapu puta za istraživačku infrastrukturu Crne Gore**, u septembru 2015. godine, u kojoj je predstavljen pregled postojeće istraživačke infrastrukture i analizirani su potencijali novih infrastrukturnih projekata u oblasti istraživanja i inovacija u Crnoj Gori, a predstavljene su i mogućnosti korišćenja Pan-evropske istraživačke infrastrukture.

Nacionalnu Mapu puta za Evropski istraživački prostor (ERA) usvojio je Savjet za NID u aprilu 2016. godine. U ovom dokumentu se definiše na koji način će Crna Gora implementirati aktivnosti u okviru identifikovanih oblasti (ERA prioriteta) koje će dati doprinos uspostavljanju snažnog istraživačkog prostora.

¹³ <http://www.ziscg.me/content/zakonautpravo.pdf>

¹⁴ <http://www.mna.gov.me/biblioteka/strategije>

Sticanjem statusa kandidata za članstvo u EU, Crna Gora se obavezala na izradu dokumenta **PPCG (2015-2018)**¹⁵ u kojem je, između ostalog, predstavljeno stanje u Poglavlju 25: Nauka i istraživanje, utvrđena je dinamika aktivnosti na realizaciji budućih planova po pitanju zakonodavnog, strateškog i administrativnog okvira za ovo Poglavlje.

Jedan od značajnijih strateških dokumenata koji je proistekao nakon što je Crna Gora stekla status kandidata za članstvo u EU su i **Pravci razvoja Crne Gore (2015-2018)**¹⁶, kojim je utvrđena vizija društveno-ekonomskog razvoja zemlje, definišući različite prioritete i mjere u okviru pravaca razvoja: *pametni rast*, *održivi rast* i *inkluzivni rast*. U Pravcima razvoja prepoznata su četiri prioritetna sektora razvoja: Turizam; Energetika; Poljoprivreda i ruralni razvoj; i Industrija. Posebna pažnja u ovom dokumentu usmjerena je na inovacije i tehnološku spremnost kao faktore konkurentnosti.

Veoma značajan izvor smjernica i mjera je **Program ekonomskih reformi - PER (2015-2017)**¹⁷, usmjeren na otklanjanje prepreka ekonomskom rastu i razvoju u cilju jačanja konkurentnosti zemlje, otvaranja novih radnih mjesta i povećanja životnog standarda stanovništva. U dijelu strukturnih reformi, pod reformskom oblašću „Apsorpcija tehnologije i inovacije”, prepoznate su glavne prepreke razvoja, data je ocjena postojećeg stanja i pregled budućih pravaca.

Strategija regionalnog razvoja Crne Gore za period (2014-2020)¹⁸ utvrđuje niz mehanizama i mjera, čijom implementacijom se želi postići ravnomjerni društveno-ekonomski razvoj svih jedinica lokalne samouprave i regiona, zasnovan na konkurentnosti, inovativnosti i zapošljavanju. Strategija prepoznaje osam prioritetnih oblasti regionalnog razvoja, od kojih je jedna „Konkurentnost i inovacije”, uključujući preduzetništvo, nauku, unapređenje poslovnog ambijenta, infrastrukturu kvaliteta i ostale elemente unutrašnjeg tržišta, poslovnu infrastrukturu i finansijske usluge.

Prijedlogom **Industrijske politike Crne Gore do 2020. godine**¹⁹ utvrđen je strateški okvir i prioriteti razvoja industrije, koji bi kao rezultat trebalo da dovedu do ukupnog ekonomskog rasta, povećanja zaposlenosti i ubrzanog inovativnog razvoja svih regiona. Cilj je stvoriti uslove za modernizaciju industrije zasnovanu na znanju i inovacijama i omogućiti veću integraciju na međunarodnom tržištu. I u ovom dokumentu inovacije zauzimaju veoma značajno mjesto u okviru strateških ciljeva, a namjera je da se postigne rast i razvoj preduzeća zasnovan na inovacijama, sa fokusom na prepoznate prioritete razvoja zemlje.

Imajući u vidu da je pravni okvir za ID utvrđen, kao i da niz strateških dokumenata u Crnoj Gori već značajnijim dijelom definiše pravce i ciljeve u oblasti inovacija za naredni period, prioriteti i strateški ciljevi Strategije inovacija usklađeni su sa postojećim nacionalnim okvirom.

Na kraju, za nacionalni kontekst inovacija posebno je značajan **INVO projekat**, koji Vlada Crne Gore realizuje preko MN i MP, uz podršku kredita dobijenog od SB. INVO projekat podržava inicijative koje će omogućiti da inovacije postanu stub razvoja dinamičnog i relevantnog okruženja za razvoj VO, kao i da univerziteti i javna i privatna preduzeća iskoriste svoju aktivniju ulogu u IR, ali i mogućnosti za TT. U okviru treće projektne komponente “Uspostavljanje konkurentnog okruženja za istraživanje”, realizuje se program uspostavljanja prvog CI u Crnoj Gori i program kolaborativnih grantova za projekte IR.

¹⁵ [file:///C:/Users/ranko/Downloads/13%2011%2015%20PPCG%202015-2018%20finalni%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/ranko/Downloads/13%2011%2015%20PPCG%202015-2018%20finalni%20(1).pdf)

¹⁶ <http://www.mf.gov.me/rubrike/prezentacije/151039/Pravci-razvoja-Crne-Gore.html>

¹⁷ <http://www.gov.me/vijesti/146546/Program-ekonomskih-reformi-2015-2017.html>

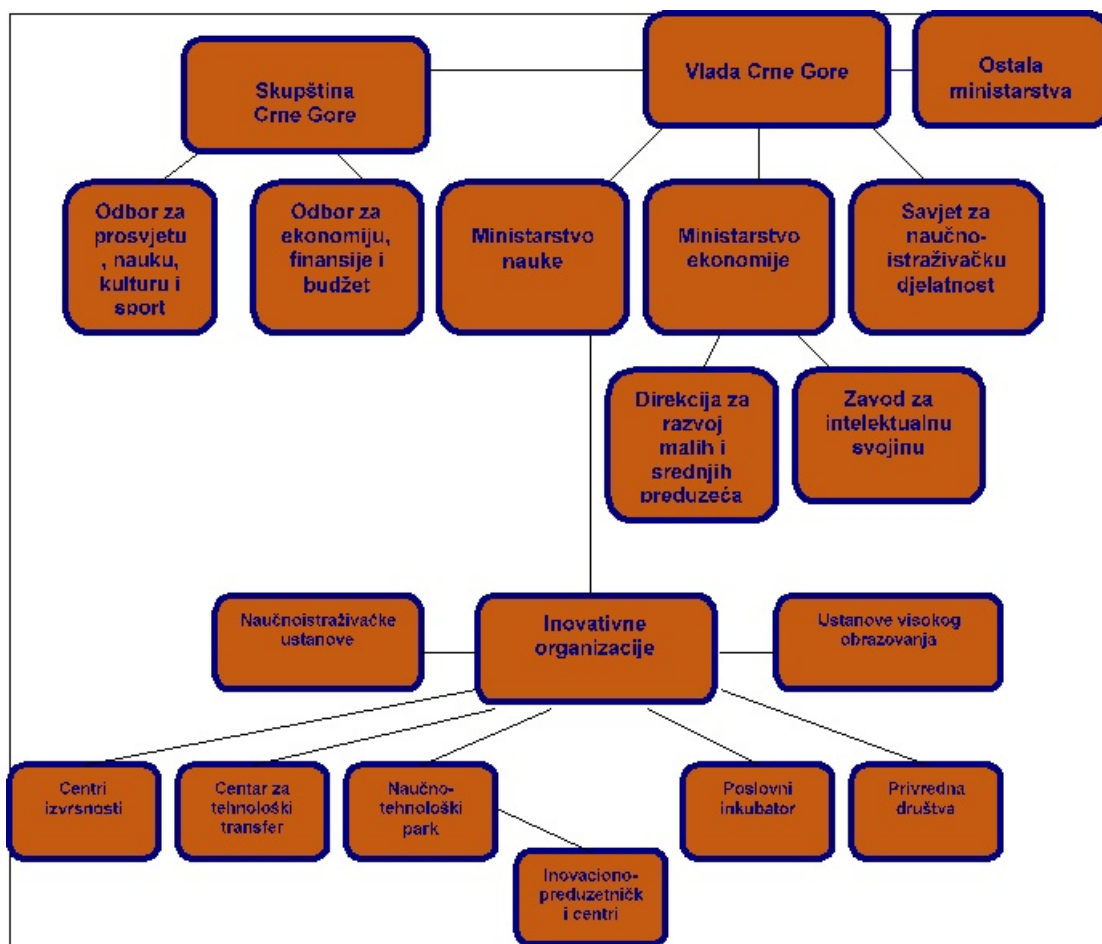
¹⁸ <http://www.mek.gov.me/biblioteka/strategije>

¹⁹ <http://www.mek.gov.me/biblioteka/strategije>

II PREGLED POSTOJEĆEG STANJA SISTEMA INOVACIJA CRNE GORE

II a. Institucionalni okvir

Do usvajanja Zakona o ID **institucionalni okvir za sistem inovacija u Crnoj Gori** nije bio u potpunosti definisan. Naime, osim nadležnih organa državne uprave, sistem inovacija su do usvajanja Zakona činile NI ustanove, ustanove VO, MSP, kao i novonastala infrastruktura, poput CI i NTP, odnosno IPC, ali je sada struktura nadležnih institucija jasno definisana, kao i odnosi unutar nje, pa se može efikasnije upravljati procesom inovacija u zemlji.

Shematski prikaz institucionalnog okvira sistema inovacija u Crnoj Gori

Skupština Crne Gore je zakonodavni organ nadležan za usvajanje Ustava i zakona, kao i za ratifikaciju međunarodnih ugovora o naučno-tehnološkoj saradnji. U ovom trenutku, za oblast inovacija, u okviru Skupštine, posebnu nadležnost ima Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport, kao i Odbor za ekonomiju, finansije i budžet.

Vlada Crne Gore je izvršni organ koji upravlja unutrašnjom i spoljnom politikom, predlaže zakone Skupštini, usvaja strategije, zaključuje i potpisuje bilateralne sporazume o naučno-tehnološkoj saradnji i memorandumu o razumijevanju sa stranim vladama u oblasti nauke, istraživanja i inovacija.

Ministarstvo nauke je organ državne uprave koji sprovodi politiku istraživanja, razvoja i inovacija kroz nacionalne i međunarodne programe od opšteg interesa, pregovara i sprovodi bilateralne sporazume o naučno-tehnološkoj saradnji, zaključuje memorandumu, protokole i programe saradnje sa ministarstvima i inostranim organizacijama.

Ministarstvo ekonomije je organ državne uprave koji utvrđuje prijedlog i sprovođenje strategije razvoja Crne Gore, omogućava stvaranje uslova za održiv i uravnotežen rast i razvoj crnogorske ekonomije i njene konkurentnosti, sprovodi politiku usmjerenu na podršku razvoju ekonomije, preduzetništva i MSP, a zaduženo je i za nove proizvodne i poslovne tehnologije.

Ostala ministarstva u Vladi Crne Gore, poput Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Ministarstva prosvjete, u okviru djelokruga svojih nadležnosti značajno doprinose unapređenju kapaciteta za inovacije.

Savjet za naučnoistraživačku djelatnost imenuje Vlada i zadužen je da prati sprovođenje strategija i zakona u oblasti istraživanja i razvoja, daje stručne prijedloge u pogledu unapređenja istraživačke i inovativne djelatnosti i ima savjetodavnu ulogu.

Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća je organ u sastavu Ministarstva ekonomije, koji definiše strategiju razvoja MSP i predlaže i obezbjeđuje realizaciju specijalnih programa za podsticaj razvoja MSP (podsticaj franšizinga, lizinga, tehnoloških parkova, inkubatora, itd.).

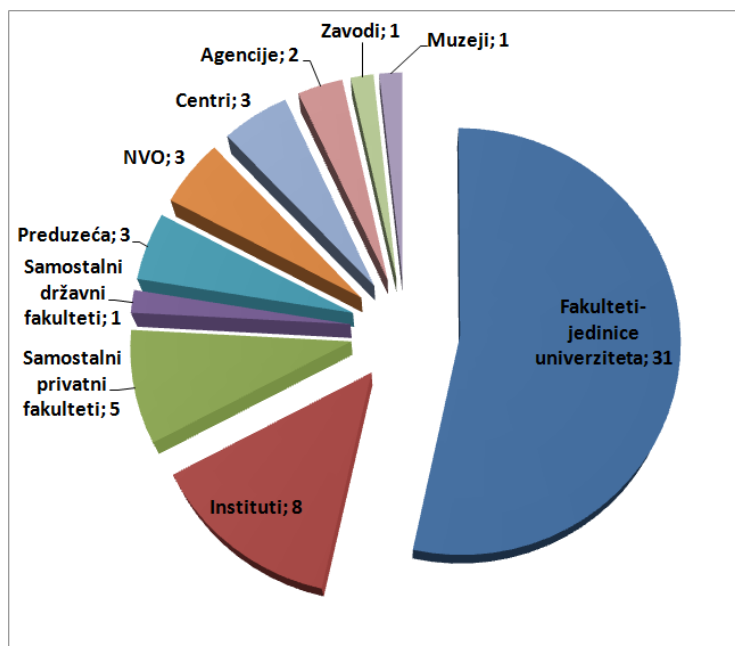
Zavod za intelektualnu svojinu je samostalni organ uprave, nad kojim vrši nadzor Ministarstvo ekonomije, a koji je nadležan za ispitivanje prijave, provjeru ispunjenosti uslova za priznavanje i rješavanje o sticanju prava industrijske svojine (patent, žig, dizajn, topografiju integrisanih kola i oznake geografskog porijekla), za utvrđivanje prestanka prava industrijske svojine, vođenje registra prava industrijske svojine i uspostavljanje i realizovanje međunarodne saradnje u oblasti intelektualne svojine.

Inovativne organizacije koje obavljaju inovativnu djelatnost, su: naučnoistraživačke ustanove, centri izvrsnosti, ustanove visokog obrazovanja, centri za transfer tehnologija, naučno-tehnološki parkovi, inovaciono-preduzetnički centri, poslovni inkubatori i privredna društva, odnosno djelovi privrednih društava.

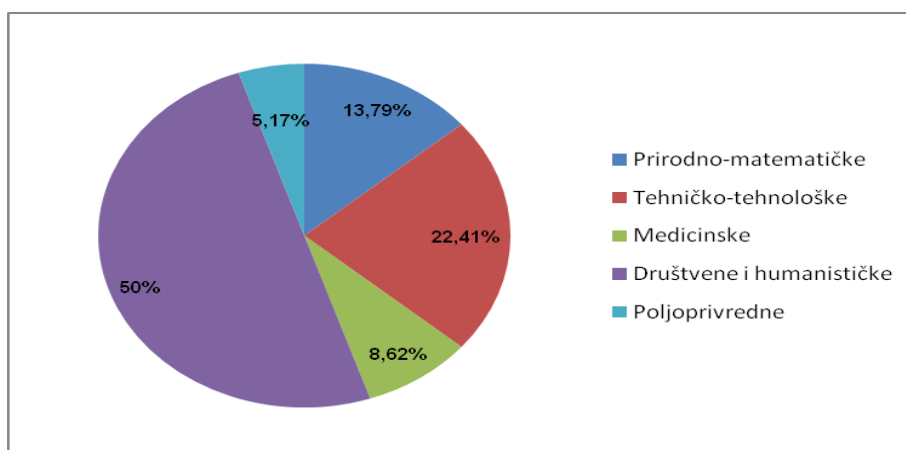
NI ustanove, CI i ustanove VO, su inovativne organizacije ako obavljaju ID realizacijom razvojnih istraživanja zasnovanih na rezultatima primijenjenih istraživanja, a koja se odnose na stvaranje i primjenu novih ili poboljšanje postojećih tehnologija, postupaka, proizvoda, usluga i procesa, u skladu sa potrebama tržišta.

U Crnoj Gori naučnoistraživačku i inovativnu djelatnost obavlja 58 licenciranih NI ustanova²⁰, koje su upisane u Registar Ministarstva nauke. Strukturu licenciranih NI ustanova čine: 33 fakulteta, koji su organizacione jedinice tri crnogorska univerziteta, 8 instituta (od kojih su 2 u sastavu univerziteta), 5 samostalnih privatnih fakulteta, 1 samostalni državni fakultet, 3 preduzeća, 3 nevladine organizacije, 3 centra, 2 agencije, 1 zavod i 1 muzej. Iako veliki broj ovih ustanova obavlja istraživanja u više oblasti nauka, ukoliko ih razvrstavamo po dominantnoj oblasti, 50% licenciranih ustanova je iz oblasti društvenih i humanističkih, 22,41% iz oblasti tehničko-tehnoloških, 13,79% iz oblasti prirodno-matematičkih, 8,62% iz oblasti medicinskih i 5,17% iz oblasti poljoprivrednih nauka.

²⁰ U odnosu na 2010. godinu broj licenciranih NI ustanova zabilježio je vidni porast sa 22 na 58, odnosno 163,63 %.

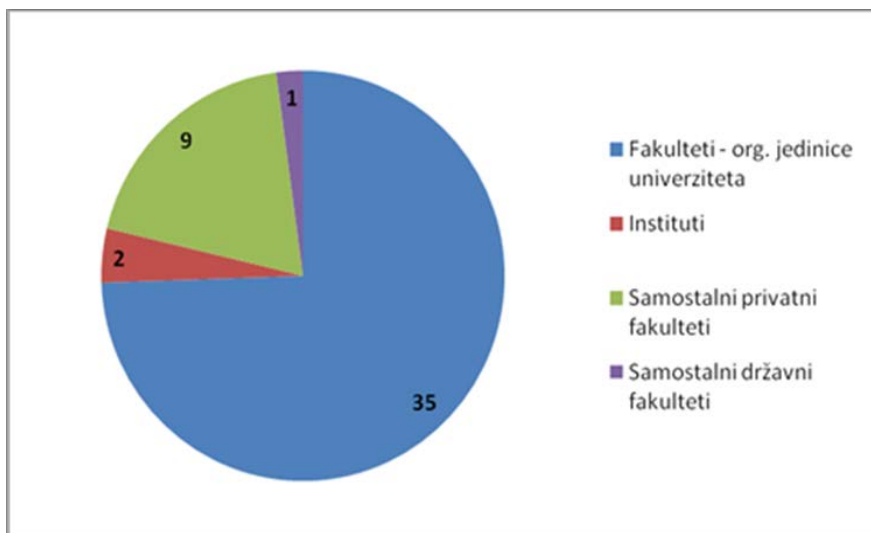

Struktura licenciranih NI ustanova

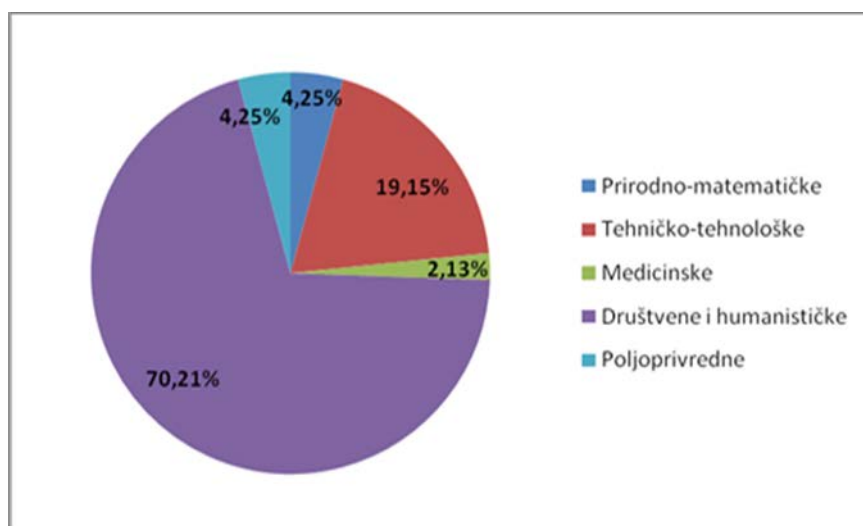

Licencirane NI ustanove razvrstane po oblastima nauka

U Registar Ministarstva prosvjete upisano je 47 licenciranih ustanova VO i 178 akreditovanih studijskih programa. Strukturu licenciranih ustanova VO čine: 35 fakulteta, koji su organizacione jedinice tri crnogorska univerziteta, 2 instituta (u sastavu univerziteta), 9 samostalnih privatnih fakulteta i 1 samostalni državni fakultet. Iako veliki broj ovih ustanova obavlja istraživanja u više oblasti nauka, ukoliko ih razvrstavamo po dominantnoj oblasti, 70,21% licenciranih ustanova je iz oblasti društvenih i humanističkih, 19,15% iz oblasti tehničko-tehnoloških, 4,25% iz oblasti prirodno-matematičkih, 4,25% iz oblasti poljoprivrednih i 2,13% iz oblasti medicinskih nauka.

Struktura licenciranih ustanova VO

Licencirane ustanove VO razvrstane po oblastima nauka

Crna Gora, za sada, ima jedan CI, koji je počeo sa radom 01. juna 2014. godine. Naime, Ministarstvo nauke dodijelilo je status prvog CI u Crnoj Gori, UCG - Elektrotehničkom fakultetu u Podgorici, za realizaciju NI projekta „Centar izvrsnosti u bionformatici - BIO-ICT”²¹.

CTT može obrazovati univerzitet, CI i NTP, za obavljanje poslova transfera novih tehnologija privrednim društvima, za primjenu novih ili poboljšanje postojećih tehnologija, postupaka, proizvoda, usluga i procesa; podsticanja realizacije i komercijalizacije transfera tehnologija, konsultantskih usluga i pružanja pomoći u zaštiti i korišćenju prava intelektualne svojine. U Crnoj Gori za sada ne postoji ovakav centar, ali je njegovo uspostavljanje planirano u narednom periodu na UCG.

NTP je inovativna organizacija, koja pruža specijalizovanu infrastrukturu i usluge, informacijski sistem, stručne i konsultantske usluge iz više oblasti nauka, NI ustanovama, ustanovama VO i drugim IO i privrednim društvima, s ciljem njihovog povezivanja, a za potrebe privrednog razvoja više regiona ili države.

²¹ „BIO-ICT” se realizuje u okviru projekta „Visoko obrazovanje, istraživanje i inovacije za konkurentnost Crne Gore” (INVO) (2012-2017).

Na osnovu „Strateškog plana uspostavljanja NTP u Crnoj Gori” (2012), utvrđeno je da se NTP u Crnoj Gori koncipira kao umrežena struktura koja će imati svoje sjedište u Podgorici i tri decentralizovane jedinice – impulsna centra, koji su sastavni dio NTP, i to u: Nikšiću, Baru i Pljevljima.

U 2014. godini pristupilo se uspostavljanju prvog IPC „TehnoPolis” u Nikšiću, kao jednog od impulsnih centara NTP-a, dok će se u toku 2016. godine pristupiti pripremnim aktivnostima za uspostavljanje centralne jedinice NTP-a u Podgorici.

Inovaciono-preduzetnički centar je inovativna organizacija, koja pruža specijalizovanu infrastrukturu i usluge, informacionu infrastrukturu, stručne i konsultantske usluge, podršku za ostvarivanje saradnje sa potencijalnim partnerima za učešće u nacionalnim i međunarodnim programima, projektima i fondovima, iz pojedinih oblasti nauka, korisnicima usluga naučnoistraživačkim ustanovama, ustanovama visokog obrazovanja i drugim inovativnim organizacijama i privrednim društvima, a za potrebe privrednog razvoja na lokalnom ili regionalnom nivou.

IPC „TehnoPolis” u Nikšiću je, za sada, jedini IPC u Crnoj Gori, koji je počeo sa radom upisom u Centralni registar privrednih subjekata u septembru 2014. godine.

Poslovni inkubator je inovativna organizacija, koja pruža administrativne, tehničke, savjetodavne i druge usluge korisnicima usluga start-up i spin-off privrednim društvima, u prvim godinama poslovanja, s ciljem podrške njihovom razvoju.

Crna Gora za sada ima tri poslovna inkubatora.

Biznis Inkubator „Inventivnost” iz Podgorice počeo je sa radom 2008. godine. Osnivači su Glavni grad Podgorica i Vlada Crne Gore – Direkcija za razvoj MSP. Inkubator pruža podršku mladim i talentovanim ljudima iz sfere ICT-a i usluga u pokretanju privatnog biznisa, time što im omogućava korišćenje poslovnog prostora po povoljnim uslovima, opreme, pravne i konsultantske pomoći, kao i pohađanje različitih kurseva i drugih vidova usavršavanja koja vode priznati stručnjaci iz zemlje i inostranstva. Pored toga, inkubator pruža usluge konstantnog mentoringa preduzeća i umrežavanja sa privatnim sektorom, kako kod nas, tako i u okruženju.

Inkubator BSC Bar počeo je sa radom 2010. godine, sa osnovnom misijom da bude podrška promociji preduzetništva kroz sveobuhvatnu i integrisanu podršku MSC. BSC Bar je inkubator opšteg karaktera, koji sprovodi niz aktivnosti sa posebnim naglaskom na razvoj MSP kroz treninge poslovnih vještina, konsultantske usluge, mentorstvo, finansiranje kroz takmičenje najboljih biznis planova, i ustupanje poslovnog prostora u biznis inkubatoru po povoljnim uslovima. U njemu posluje 40 preduzeća.

„Regionalni biznis centar” Berane d.o.o.²² je osnovan od strane opština Andrijevića, Berane, Plav, Rožaje, Bijelo Polje i Regionalne razvojne agencije za Bjelasicu, Komove i Prokletije. U biznis zoni „Rudeš“ rekonstruisan je i opremljen objekat za potrebe Regionalnog biznis centra i biznis inkubatora. Objekat od 1000 m² namijenjen je za početnike u biznisu i proizvodno-uslužnog je tipa. Projektom se realizuje i obuka zaposlenih u inkubatoru kako bi se stvorili preduslovi da početnici u biznisu realizuju svoje poslovne ideje. Centar je otvoren u februaru 2016. godine.

ID mogu da obavljaju *privredna društva*, odnosno djelovi privrednih društava, ukoliko u okviru svoje djelatnosti realizuju i primjenjuju inovacije nastale kao rezultat sopstvenih razvojnih istraživanja ili rezultat istraživanja drugih inovativnih organizacija.

²² Aktivnost u okviru projekta „Uspostavljanje regionalnog biznis centra sa biznis inkubatorom na sjevero-istoku Crne Gore”, koji se finansira iz IPA fondova EU.

Tačan broj preduzeća koja se bave istraživanjima IR još uvijek nije precizno utvrđen. MONSTAT prilikom prikupljanja podataka iz privatnog sektora o izdacima za IR, u adresar statističkih jedinica uključuje ona preduzeća koja su prijavila takve izdatke u Statističkom aneksu završnih računa, koji se dostavljaju Poreskoj upravi. Jedan od glavnih nedostataka ovakvog načina identifikacije preduzeća, koja se uključuju u statistički adresar za anketu IR, je u tome što se ovim putem ne prepoznaju preduzeća koja kao glavni izdatak u dijelu aktivnosti IR imaju zarade zaposlenih koji rade na tim poslovima, jer to ne postoji kao poseban konto u računovodstvenom standardu, zbog čega je i postojeći pregled preduzeća koja imaju izdatke u IR još uvijek neprecizan i još uvijek se traži optimalan metod.

Pored navedenih, kao značajni akteri u sistemu inovacija prepoznati su i sljedeći:

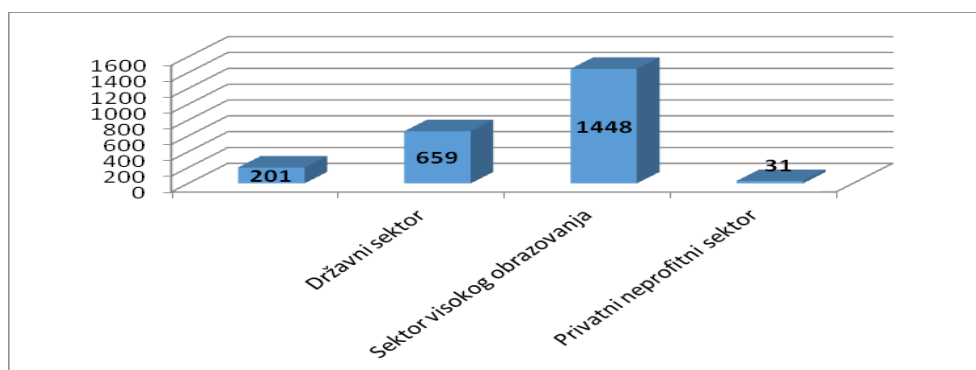
Privredna komora Crne Gore koja, kao asocijacija koja objedinjuje i zastupa interese privrednih subjekata u Crnoj Gori, učestvuje u donošenju privredno-sistemskih mjera i mjera ekonomske politike davanjem prijedloga i preporuka po pitanju interesa za poslovanje i razvoj tržišne privrede, a učestvuje i u brojnim projektima koji imaju za cilj unapređenje inovativnih kapaciteta privrednih subjekata.

*Privredne asocijacije imaju jedinstvenu ulogu u socijalnom i ekonomskom upravljanju, a među njima posebno se prepoznaju **Unija poslodavaca Crne Gore, Asocijacija menadžera Crne Gore, Američka privredna komora i Montenegro biznis alijansa**, koje pružaju kontinuiranu podršku preduzećima u vidu savjetodavnih usluga i edukativnim programima u oblastima od značaja za njihovo poslovanje, rast i razvoj.*

Nevladine organizacije kao posebna forma organizacije građana, razvijaju razne projekte i aktivnosti od značaja za kontekst inovacija, a važan su akter i u oblikovanju pravaca politika.

II b. Ljudski resursi

Prema posljednjim zvaničnim podacima MONSTAT-a iz 2014. godine²³, na poslovima IR u ovoj godini angažovano je 2.339 lica, od čega: 1.708 istraživača, 299 stručnih i tehničkih saradnika, i 332 pomoćnog osoblja. Od ukupnog broja lica angažovanih na IR, 2.089 angažovano je sa punim radnim vremenom, dok je 250 lica angažovano sa kraćim radnim vremenom.

Zaposleni na poslovima IR po sektorima u 2014. godini

Imajući u vidu da su aktivnosti IR pojedinih zaposlenih samo dio radnog vremena, izračunava se ekvivalent pune zaposlenosti, tako da je na poslovima IR puno radno vrijeme bilo angažovano 600 lica.

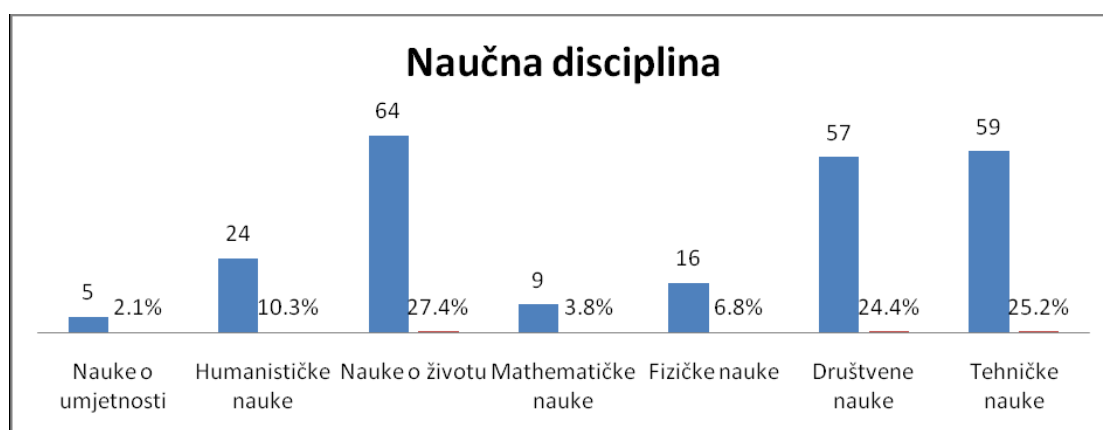
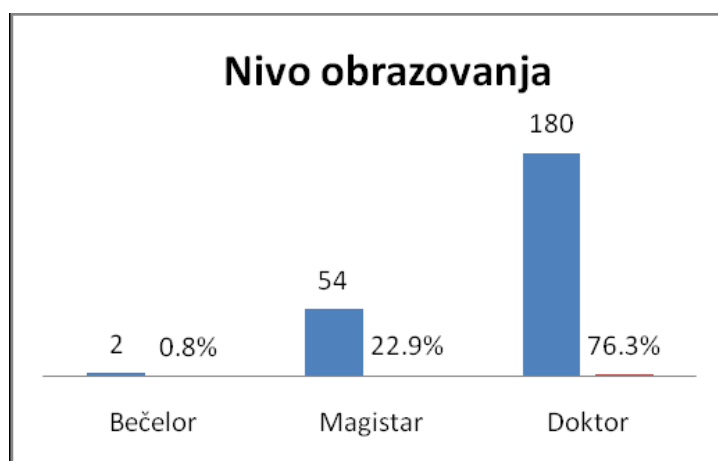
²³[http://www.monstat.org/userfiles/file/NAUKA/2014/Saopštenje%20IR%202014%20za%20sajt%20\(2\).pdf](http://www.monstat.org/userfiles/file/NAUKA/2014/Saopštenje%20IR%202014%20za%20sajt%20(2).pdf)

Od ukupno 1.708 istraživača, 839 čine žene, odnosno 49,12%.

Lica angažovana na poslovima IR u 2013. godini činila su 1,3% od ukupnog broja zaposlenih u Crnoj Gori²⁴.

Takođe, MN kroz poseban informacijski sistem pod nazivom „Naučna mreža“, vodi evidenciju o svim informacijama relevantnim za naučnike, istraživače i inovatore iz Crne Gore i dijaspore, kao i o NI ustanovama i IO. U ovom sistemu trenutno je registrovano 1.396 istraživača.

Osim osoblja u IR, indikator istraživačkog kapaciteta zemlje čine i naučnici iz dijaspore. Trenutno ne postoje precizni podaci o naučnicima iz crnogorske dijaspore, ali jedan od najznačajnijih izvora podataka u posljednjem periodu svakako je „Studija o saradnji sa naučnicima iz dijaspore“²⁵ (novembar 2014). Ova Studija obuhvata 236 crnogorskih naučnika, od kojih je 180 doktora nauka. U tabelama niže nalaze se podaci o naučnoj dijaspori razvrstani po nivou obrazovanja i naučnim disciplinama.

Iako u Crnoj Gori ne postoji konkretni program koji obuhvata saradnju crnogorskih naučnika, istraživača i inovatora sa dijasporom, značaj dijaspore za razvoj zemlje je prepoznat. Prije svega, naučnici iseljenici, identifikovani tokom izrade navedene Studije, biće pozvani da popune svoje profile u sistemu „Naučna mreža“, čime će se baza značajno proširiti, a ovaj proces će biti praćen i upitnikom koji će pružiti informacije o spremnosti

²⁴ Lica angažovana na poslovima IR u 2013. godini činila su 1,1% od ukupnog broja zaposlenih EU-28 (Izvor: EUROSTAT)

²⁵ Izrada Studije finansirana je u okviru INVO projekta.

istraživača u iseljeništvu da sarađuju sa maticom. Takođe, u planu je i održavanje konferencije sa naučnicima iz dijaspore²⁶, koja bi trebalo da postane početni impuls budućih planova i aktivnosti po ovom pitanju.

Veoma važan indikator potencijala za IR zemlje čini i broj studenata na doktorskim studijama. Tako je na doktorskim studijama u Crnoj Gori²⁷ u protekle tri studijske godine upisano 169 studenata, pri čemu 4.73 % na prirodno-matematičkim, 13.61 % na tehničko-tehnološkim, 21.89 % na medicinskim, i 59.76 % na društvenim i humanističkim naukama. Podaci ukazuju da bi dodatne mjere trebalo usmjeriti na motivaciju postdiplomaca da se orijentišu ka prirodno-matematičkim i tehničko-tehnološkim naukama, koje imaju veliki potencijal u sistemu ID, a za kojima postoji i zadovoljavajuća potražnja na tržištu rada.

Na osnovu podataka iznijetih u Izvještaju o realizaciji programa stručnog osposobljavanja lica sa stečenim VO za 2014/2015, a u kontekstu ponude i potražnje za radnim mjestima na osnovu pojedinih studijskih programa, za oko 36 studijskih programa koji imaju potencijal za inovacije i tehnološki razvoj traženo je oko 1.549 visokoškolaca, a prijavilo se 654. Na osnovu ovog podatka može se zaključiti da je oko 58% mjesta ostalo slobodno, što ukazuje na činjenicu da je na tržištu rada potreba za visokoškolcima koji su stekli obrazovanje i vještine da se bave oblastima koje potencialno mogu stvarati inovacije i doprinijeti tehnološkom napretku veća u odnosu na njihov broj nakon završenih studija.

II c. Analiza stanja, ključne prepreke i izazovi

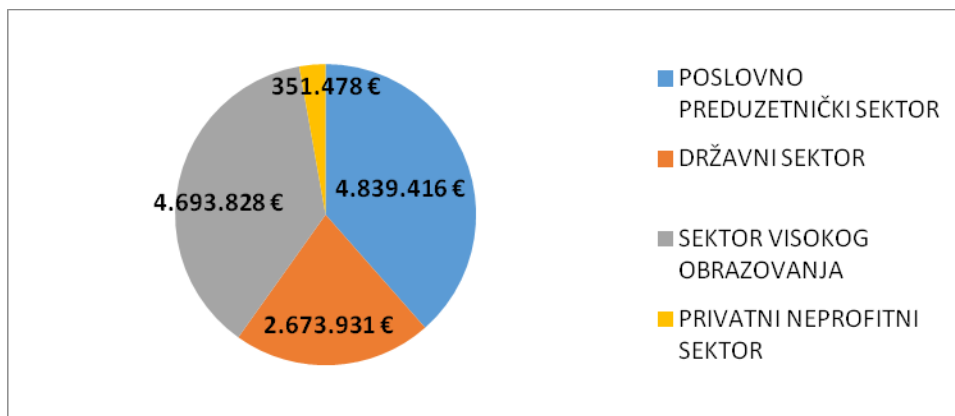
Dosadašnja istraživanja MONSTAT-a o ulaganjima u IR nijesu bila sveobuhvatna, jer nijesu uključivala ulaganja svih institucija koje imaju izdatke u IR u Crnoj Gori. Tako na primjer, povećanje ulaganja u okviru budžeta MN, koje je sa 1,6 mil. € u 2011. godini dostiglo nivo od skoro 7 mil. € u 2016. godini (povećanje za 300%), nije adekvatno prikazano ovim istraživanjima, kao ni ulaganja institucija koje obavljaju NI djelatnost, ali ni subjekata iz privrednog sektora, što je ukazalo na potrebu unapređenja kvaliteta statističke obrade podataka u skladu sa EU metodologijom, kako bi se omogućio realniji prikaz ulaganja u IR.

Na osnovu posljednjih zvaničnih podataka MONSTAT-a za 2014. godinu, ukupna **nacionalna potrošnja na IR** za 2014. godinu iznosila je 0,36% BDP-a, što je značajno ispod prosjeka EU-28, koji iznosi 2,01%.

Iako su prema ovim podacima najveći izdaci u IR ostvareni u poslovno-preduzetničkom sektoru u 2014. godini, odnosno oko 39% od ukupnog ulaganja u IR, ipak u opštem osvrtnu, ovaj sektor još uvijek ne predstavlja ključni činilac u sistemu inovacija Crne Gore i tek nekoliko preduzeća uključeno je u projekte IR.

²⁶ Organizacija konferencije sa crnogorskom naučnom dijasporom biće finansirana iz sredstava INVO projekta, a određeni nacionalni akteri takođe su zainteresovani za učešće na ovom događaju.

²⁷ Podaci preuzeti sa Univerziteta Crne Gore, Univerziteta Mediteran i Univerziteta Donja Gorica, za studijsku 2013/14, 2014/15 i 2015/16 godinu u svrhu izrade programa stipendija za doktorske studije, koji je dio Nacionalnog programa stipendija za izvrsnost, objavljenog u martu 2016. godine (<http://www.mna.gov.me/vijesti/159273/Vlada-Crne-Gore-Ministarstvo-prosvjete-i-Ministarstvo-nauke-objavljuje-Konkurs-za-dodjelu-nacionalnih-stipendija-za-izvrsnost.html>)

Nacionalna potrošnja na IR za 2014. (Izvor: MONSTAT)

Metodologija EUROSTAT-a za ovu oblast tek nedavno uvedena u sistem statistike Crne Gore, tako da nije još uvijek u potpunosti zaživjela i konstantno se radi na njenom unapređivanju, posebno u dijelu prepoznavanja preciznog broja izvještajnih jedinica i podizanja svijesti o kategoriji IR troškova, kao i značaju pružanja ovih podataka od strane izvještajnih jedinica. Kako bi se omogućio što bolji odziv izvještajnih jedinica, ali i iste motivisale da uredno vode evidenciju IR troškova, Pravilnikom o bližim uslovima za osnivanje i licenciranje NI ustanove ("Službeni list CG", broj 40/15) utvrđena je obaveza licenciranih NI ustanova da uredno vode statističku evidenciju, što će značajno unaprijediti dostupnost i vjerodostojnost podataka o IR u statističkom izvještavanju.

U cilju potrebe daljeg unapređenja kvaliteta statističkih podataka u skladu sa EU metodologijom, obezbijeđena je ekspertska podrška kroz planirani projekat iz programa IPA 2013 (*Enhanced statistical capacity and provision of economic and social statistics*). Kroz ovaj projekat, MN je odobrena ekspertska podrška na polju statistike IR i statistike inovacija. Cilj komponente koja se odnosi na nauku i inovacije u okviru ovog projekta je obezbjeđivanje kvaliteta administrativnog registra (informacionog sistema) za sakupljanje i proizvodnju statistike IR i izrada Plana za razvoj nacionalne statistike inovacija za period do 2020. godine.

MN nadgrađuje informacioni sistem „Naučna mreža“ kako bi postao administrativni registar za prikupljanje i obradu podataka od istraživačkih jedinica o ulaganjima u IR u 2015. godini i dalje. Na osnovu podataka za 2015. godinu sagledaće se stvarni nivo ulaganja u IR i u skladu sa njim u novoj Strategiji NI djelatnosti (2017-2021) definisaće se plan izdvajanja u IR. Statistički podaci za 2015. godinu objaviće se do kraja 2016. godine.

Osim navedenih novih uslova za licenciranje NI ustanova, do kraja 2016. godine očekuje se usvajanje Pravilnika o bližim uslovima za upis u registar IO, koji će takođe sadržati uslov koji se odnosi na uredno vođenje evidencije u oblasti IR.

Samo na osnovu ovako prikupljenih i pravilno obrađenih podataka, Crna Gora će biti u mogućnosti da na realan način planira stopu rasta ulaganja u IR i omogući optimalnu alokaciju sredstava za ove namjene.

Povećanje nivoa ulaganja u IR može se postići i dodatnim jačanjem veze između svih aktera sistema inovacija u Crnoj Gori, dodatnim stimulisanjem nivoa ulaganja privatnog sektora i njegovog potencijala za inovacije, ali i stimulisanjem klime u kojoj će NI rad u oblasti primijenjenih i razvojnih istraživanja biti u službi realnih potreba preduzeća, što će se pozitivno odraziti na povećanje ulaganja u IR i vidljivost tih ulaganja u kontekstu unapređenja konkurentnosti zemlje.

MSP u Crnoj Gori²⁸, kao i na nivou EU²⁹, čine 99,8% od ukupnog broja poslovnih subjekata, i zapošljavaju više od dvije trećine aktivnog stanovništva, što ih čini ključnim pokretačem ekonomskog rasta, zapošljavanja i razvojne djelatnosti. MSP karakteriše sklonost ka inovativnim i rizičnim poduhvatima i fleksibilnost, pa se samim tim mogu lakše prilagoditi uslovima poslovanja i zahtjevima tržišta. Stoga su poslovanje MSP i uspjeh na tržištu u velikoj mjeri vezani za inovacije, koje su i jedan od ključnih faktora konkurentnosti. Međutim, iako je ne tako zanemarljiv broj MSP (oko 37%) skoncentrisan u tzv. znanjem intezivnim djelatnostima, odnosno djelatnostima u kojima znanje predstavlja osnovni preduslov razvoja i napretka, ipak MSP nijesu ključni akter u sistemu inovacija Crne Gore, i veoma mali broj njih uključuje se u razvojnu djelatnost.

Kako bi MSP unaprijedila svoju konkurentnost uvođenjem inovacija, neophodno je da da budu upoznata i imaju pristup različitim tipovima finansiranja za različite faze inovacionog ciklusa, od „seed“, preko „start-up“, faze ranog rasta i faze ekspanzije. S tim u vezi za uspjeh MSP preduzeća koje kreće u inovativni poduhvat od posebnog značaja je dostupnost specijalizovanih finansijskih mehanizama „rizičnog kapitala“ (venture) i „poslovnih anđela“ koji ulažu u „start-up“ i inovativna MSP preduzeća sa potencijalom rasta. Dodatno, neophodno je jačati inovacione potencijale MSP kroz unapređenje ulaganja u ljudske kapacitete koji se bave IR.

Sa druge strane, unapređenje poslovnog okruženja i inovacione infrastrukture u velikoj mjeri olakšava razvoj inovativnih aktivnosti u MSP. Zakonom o ID utvrđena je mogućnost da država poreskim olakšicama i drugim podsticajnim mjerama može da podstiče pravna i fizička lica da ulažu sredstva za realizaciju ID, dok inovaciona infrastruktura, postojeća i planirana, treba da unaprijedi povezivanje sektora privrede sa NI ustanovama kako bi se unaprijedila realizacija istraživanja i komercijalizacija inovacija.

Klasteri takođe imaju važnu ulogu u inovacijama, jer imaju sposobnost da povećavaju kapacitet inovacija, difuziju tehnologija i tehnološkog znanja, poboljšaju tehnološke procese, povežu stručnjake i u krajnjem povećaju produktivnost. U Crnoj Gori je, prema podacima iz 2016. godine, evidentirano 17 klastera u djelatnostima drvoprerade, proizvodnje hrane i turizma. Dosadašnja podrška razvoju klastera imala je za cilj rješavanje uskih grla u proizvodnji kroz nabavku opreme, tako da je u periodu 2012-2016. godine kroz grantove podržano deset klastera. Dodatno, za četiri klastera je obezbijeđena tehnička podrška u formulaciji, implementaciji i monitoringu akcionih planova i kreiranju tržišnih veza.

Patenti su jedan od indikatora kapaciteta zemlje u oblasti komercijalizacije naučnog znanja. U periodu 2010-2014. godine ZIS podnijeto je 134 patentne prijave³⁰ čiji su podnosioci domaća lica, a u istom ovom periodu registrovano je 116 patenata domaćih podnosilaca. Razlog nepostojanja bitnije razlike između broja prijavljenih i registrovanih patenata, što nije uobičajeno u sistemu postupka zaštite patenta, je činjenica da se, za sada, ispituje ispunjenost formalnih uslova i ukoliko su oni ispunjeni donosi rešenje o priznanju patenta i objavljivanju patenta, dok se ne sprovodi suštinsko ispitivanje patentne prijave.

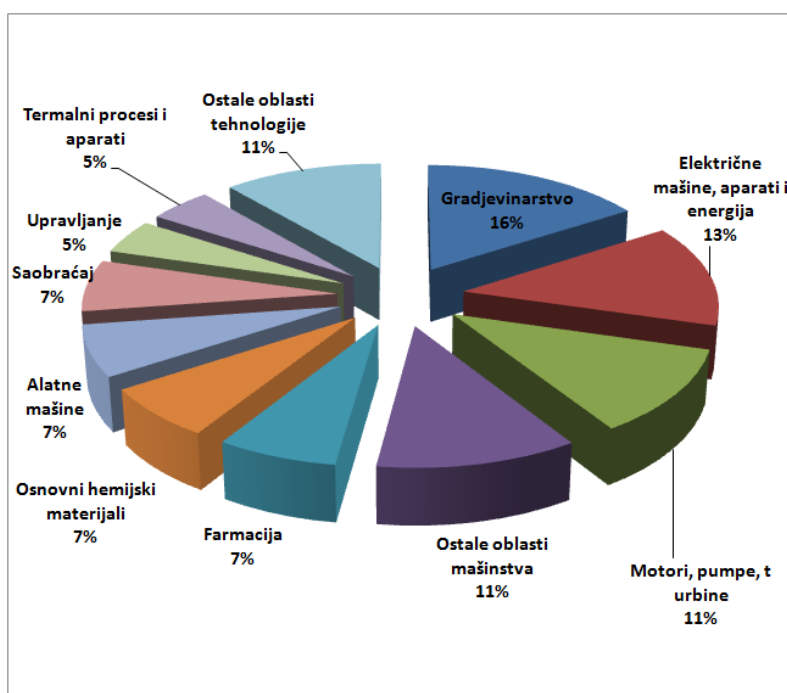
U periodu od 2010-2014. godine prijavljeno je pet međunarodnih prijava domaćih podnosilaca prema PCT sistemu. Velika razlika između broja domaćih i međunarodnih patentnih prijava može biti uzrokovana daleko skupljom procedurom međunarodne zaštite patenta nego što je to domaća, a vjerovatno dijelom uticaj ima i kvalitet inovacije, jer PCT sistem sprovodi suštinsko ispitivanje prijave, u smislu da li pronalazak ispunjava uslove za priznanje patenta.

²⁸http://www.monstat.org/userfiles/file/registri/ANALIZA%20II%20KVARTAL%202012%20god%20MNE_Final%20PDF.pdf

²⁹ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3930297/5967534/KS-ET-11-001-EN.PDF/81dfdd85-c028-41f9-bbf0-a9d8ef5134c5>

³⁰ http://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/profile.jsp?code=ME

Struktura patentnih prijava u periodu od 2000-2014. godine, razvrstanih prema oblastima tehnologije, prikazana je na sljedećem grafiku, kako slijedi: 15,91% iz oblasti građevinarstva, 13,64% iz oblasti električnih mašina, aparata i energije, 11,36% iz oblasti motora, pumpi, turbina, 11,36% prijava je iz ostalih oblasti mašinstva, 6,82% iz oblasti farmacije je i 6,82% osnovnih hemijskih materijala, 6,82% iz oblasti alatnih mašina, 6,82% iz saobraćaja, 4,55% iz oblasti upravljanja, 4,55% iz oblasti termalnih procesa i aparata i 11,35% prijava iz ostalih oblasti tehnike.

Izvor: Svjetska organizacija za intelektualnu svojinu – WIPO

Posljednje dvije godine uočen je trend manjeg broja prijava za registraciju patenta što je ukazalo na potrebu jačanja svijesti o značaju komercijalizacije istraživanja i inovacija.

Značajnu ulogu u nemogućnosti preciznije procjene stepena komercijalizovanosti inovacija i njihovog uticaja na konkurentnost ima i činjenica da neka inovativna rešenja ne mogu (računarski programi) biti registrovana patentom ili ne moraju biti registrovana (know-how) da bi bila komercijalno iskorišćena na tržištu i ostvarila značajan uticaj na podizanje stepena inovativnosti u naučnoistraživačkoj djelatnosti.

Stoga, akcent u budućem periodu treba da bude stavljen na prepoznavanje istraživačkog potencijala unutar NI ustanova od strane privrednih subjekata koji posluju u Crnoj Gori, a što će se postići kroz održivost programa umrežavanja i ciljanih istraživanja u ranim fazama kako bi rešenja sa većom vjerovatnoćom bila komercijalizovana.

Kada je riječ o **istraživačkoj infrastrukturi** važan izvor podataka, prije svega, predstavlja „Studija o naučnoistraživačkoj opremi i formiranju zajedničkog istraživačkog prostora“³¹ (jul 2013), u kojoj je utvrđeno da je stanje kapitalne opreme i opreme srednje vrijednosti dobro, te da je najveći izazov zajedničko korišćenje ove infrastrukture. Imajući u vidu nalaze iznesene u ovoj Studiji, saradnja domaćih NI ustanova postala je jedan od uslova u okviru programa kolaborativnih grantova za IR, koji se realizuje u periodu 2014-2017. godine, koji trebaju da omoguće, između ostalog, i zajedničko korišćenje infrastrukture

³¹ Izrada Studije realizovana je u okviru INVO projekta.

domaćih partnera na projektu. Sa druge strane, u „Mapi puta za istraživačku infrastrukturu Crne Gore (2014-2020)“, osim pregleda infrastrukture kojom NI ustanove raspolažu, predstavljeni su svi veći infrastrukturni projekti, ali i potencijal za korišćenje pan-evropske infrastrukture, što otvara nove mogućnosti u ovoj oblasti, a time i jačanje kapaciteta za ID.

Crna Gora je u pogledu uspostavljanja infrastrukture za stimulisanje inovacija i olakšavanje apsorpcije tehnologija učinila značajan korak, koji sa jedne strane podrazumijeva posticanje naučne izvrsnosti u onim oblastima u kojima je naučni i privredni potencijal Crne Gore najveći kroz uspostavljanje prvog CI, dok sa druge strane podstiče preduzetničke potencijale zanovane na inovacijama, koji direktno mogu uticati na konkurentnost privrede, kroz uspostavljanje prvog NTP. Takođe, kolaborativni grantovi omogućavaju nabavku opreme, koja se koristi za razvoj istraživanja na projektima čiji su glavni rezultat inovacije.

Međutim, potrebno je i dalje raditi na unapređenju infrastrukture kako bi se postigao zadovoljavajući nivo tehnologije, koja će kako u naučnom, tako i u privatnom sektoru omogućiti realizaciju ID.

Takođe, kroz pomenute nove institucionalne mehanizme i program grantova velika pažnja usmjerena je na **podršku uspostavljanju veza NI ustanova sa privrednim sektorom**, ali kako je riječ o prvim sistemskim pomacima u tom smislu, neophodno je da uspostavljeni mehanizmi u potpunosti zažive, da se stvaraju održiva partnerstva i da ih upotpunjuju novi programi, kako se veze ova dva sektora ne bi uspostavljale sporadično ili za potrebe realizacije određenog programa ili projekta, već da iste budu uspostavljane planski u cilju transfera znanja i tehnologija i komercijalizacije naučnih istraživanja.

Na kraju, učešće u **programima EU** može olakšati pristup finansiranju i omogućiti lakše i efikasnije suočavanje sa identifikovanim problemima kroz zajedničke aktivnosti u okviru partnerstava na različitim nivoima, zbog čega je potrebno nacionalne napore usmjeriti ka što boljoj promociji ovih programa i približavanju procedura potencijalnim kandidatima, što će pozitivno uticati na stepen uspješnosti projekata u kojima učestvuju partneri iz Crne Gore.

Na osnovu analize stanja, identifikovani su ključni izazovi u ID Crne Gore za naredni period:

- Jačanje institucionalnih kapaciteta, sa posebnim fokusom na novonastalu infrastrukturu, koja treba da postane u potpunosti operativna i održiva;
- Jačanje ljudskih resursa za IR kroz kontinuirano povećanje broja istraživača i inovatora, organizaciju obuka neophodnih za sticanje vještina u oblasti komercijalizacije istraživanja, ali i stimulisanje odabira studijskih programa i istraživačkih oblasti od strane doktoranata, a koje imaju potencijal za plasiranje ideja na tržište;
- Povećanje ulaganja u IR, posebno od strane privrednog sektora;
- Jačanje inovativnog potencijala MSP i njihove prepoznatljivosti u sistemu inovacija;
- Podrška formiranju klastera i jačanju njihove uloge u lancu inovacija;
- Jačanje svijesti o značaju zaštite pronalazaka patentom i povećanje broja patenata koji su našli primjenu u privredi;
- Dalje jačanje veza NI ustanova sa privrednim sektorom;
- Povećanje učešća u EU programima koji podstiču inovacije i tehnološki razvoj;
- Usmjeravanje NI rada u oblasti primijenjenih i razvojnih istraživanja na realne potrebe preduzeća; i
- Obezbeđivanje adekvatne tehnologije u NI ustanovama i preduzećima neophodne za stvaranje inovacija.

III VIZIJA, MISIJA, STRATEŠKI CILJEVI I PRIORITETI STRATEGIJE INOVATIVNE DJELATNOSTI

Vizija

Crna Gora će do 2020. godine imati uspostavljen održiv i efikasan sistem inovacija, usmjeren ka rješavanju društvenih izazova budućnosti. Sistem će biti jedan od ključnih pokretača crnogorske ekonomije i poboljšanja razvoja, kao rezultat tehnoloških i netehnoloških inovacija, povećanja ulaganja u IR i stimulisanja ulaganja privatnog sektora i njegovog potencijala za inovacije, što će povećati konkurentnost privrede, podstaći investicije i razvoj uz poboljšanje privrednih uslova i standarda života u zemlji.

Misija

Stvaranje povoljnog ambijenta za razvoj inovacija i inovativne kulture, sistemsko planiranje instrumenata za podršku ID, usmjeravanje NI i razvojnih aktivnosti prema inovacijama i primjeni novih tehnologija i podizanje kapaciteta zemlje za razvoj kroz jačanje inovacionog potencijala MSP, povezivanje NI zajednice sa privrednim sektorom, stimulisanje NI rada u oblasti primijenjenih i razvojnih istraživanja u službi realnih potreba preduzeća i jačanje kapaciteta za učešće u EU programima za inovacije, što će poboljšati ekonomski rast i unaprijediti društveni ambijent.

Tematski prioriteti Strategije

MN je, na osnovu preporuka Savjeta za NID, 2011. godine utvrdilo deset istraživačkih prioriteta, i to: Energija; Identitet; Informaciono-komunikacione tehnologije; Kompetitivnost nacionalne ekonomije; Medicina i zdravlje ljudi; Nauka i obrazovanje; Novi materijali, proizvodi i servisi; Održivi razvoj i turizam; Poljoprivreda i hrana; i Saobraćaj.

S druge strane, Vlada Crne Gore utvrdila je četiri prioritetna sektora razvoja Crne Gore u narednom periodu, a to su: Turizam, Energetika, Poljoprivreda i ruralni razvoj, i Industrija.

Uzimajući u obzir gorenavedene prioritete, **tematski prioriteti za oblast inovativne djelatnosti** za period do 2020. godine su:

- Energija;
- Poljoprivreda i hrana;
- Održivi razvoj i turizam;
- Informaciono-komunikacione tehnologije;
- Medicina i zdravlje ljudi; i
- Novi materijali, proizvodi i servisi.

III a. Strateški cilj I: Povećanje kapaciteta za inovacije i tehnološki razvoj Crne Gore

Posljednjih godina inovacije i inovativna djelatnost pozicionirale su se na vrhu agende razvoja konkurentnosti Crne Gore, što je ukazalo na potrebu jasnog definisanja pravnog i strateškog okvira koji će okupiti sve relevantne aktere u sistemu inovacija, utvrditi jedinstven način funkcionisanja ovog sistema, otvoriti mogućnost za sistemsko planiranje instrumenata koji će podržati inovativnu djelatnost u svim sektorima i na svim nivoima, a time i omogućiti bolje pozicioniranje Crne Gore u inovativnom kontekstu EU i šire.

Do donošenja Zakona o ID i napora da se utvrdi jedinstvena politika usmjerena isključivo na inovacije, postojao je veći broj inicijativa i instrumenata koje su bile usmjerene

na inovacije i koje su nesporno pokazale dobre rezultate, ali je riječ bila o posebnim programima koji su se oslanjali na pravni okvir koji uređuje NI djelatnost, kao i oblast privrednih subjekata, prateći trenutne potrebe zainteresovanih strana i EU trendove. Međutim, koliko god da je riječ o vrlo naprednim instrumentima i značajnim sredstvima koja je država obezbijedila za ista, pokazalo se da podršku inovacijama mora sa druge strane da prati sistemsko kreiranje inovativne kulture na svim odgovarajućim nivoima društva, koju će da prati uređenje sistema inovacija, a što će prije svega doprinijeti da relevantni akteri bolje razumiju svoju ulogu, potrebe i mogućnosti u ovom sistemu.

Dosadašnji nacionalni programi su i najuspješnije timove usmjerili u potpuno novom pravcu i doveli ih u situaciju da se nakon ispunjenih formalnih uslova za formiranje projektnih timova i pozitivno ocijenjenih naprednih planova istraživanja, po prvi put u toku same realizacije projekata suočavaju sa problematikom uspostavljanja međusektorske saradnje, pozicioniranja unutar konzorcijuma, rješavanja pitanja IS, komercijalizacije naučnih istraživanja i održivosti partnerstava. Svi ovi izazovi i prepreke sa kojima se susreću timovi predstavljaju veoma važan izvor informacija, koji usmjerava kreatore politika u novim pravcima u kojima treba pružiti dodatnu podršku i kako tu podršku organizovano usmjeriti na pametni rast zemlje.

Stoga je prvi cilj ove Strategije usmjeren na kreiranje održivog i efikasnog nacionalnog okvira, koji će u pravnom i institucionalnom smislu, ali i u pogledu ljudskih resursa, omogućiti usmjeravanje NI i razvojnih aktivnosti prema inovacijama i primjeni novih tehnologija, a time podići kapacitete Crne Gore za razvoj i rast u ovim oblastima.

Prioriteti u okviru Strateškog cilja I

- Utvrđivanje pravnog okvira za obavljanje inovativne djelatnosti u Crnoj Gori;
- Unapređenje infrastrukture za podršku inovacijama i tehnološkom razvoju;
- Jačanje ljudskih resursa za inovacije i tehnološki razvoj; i
- Praćenje uspješnosti realizacije mjera koje podstiču inovacije.

Prioritet 1: Utvrđivanje pravnog okvira za obavljanje ID u Crnoj Gori

Pravni okvir je veoma važan faktor u sistemu inovacija, jer je glavni cilj njegovog donošenja kreiranje povoljnog i podsticajnog okruženja za inovacije i oblikovanje osnova i pravaca ID.

Zakon o ID utvrdio je organizaciju, uslove i način finansiranja ID Crnoj Gori, čime su stvoreni pravni uslovi za aktere u sistemu inovacija, odnosno IO, da se nesmetano bave inovativnom djelatnošću. Zakon je utvrdio i obavezu donošenja niza podzakonskih akata, koji detaljnije utvrđuju način upisa u Registar IO, kao i finansiranja inovativnih programa i projekata, a koji će značajno unaprijediti nacionalne kapacitete za inovacije.

Takođe, veliki značaj za sistem inovacija ima i pravni okvir za IS, posebno Zakon o patentima, kojim se utvrđuju uslovi pravne zaštite na patent i koji otvara dalje mogućnosti komercijalizacije pronalazaka zaštićenih patentom.

Mjera 1: Regulisanje uslova za uvođenje IO u sistem inovacija Crne Gore

Aktivnost 1.1: Usvajanje Pravilnika o bližim uslovima za upis u Registar IO

Na osnovu Zakona o ID propisano je da ID može da obavlja pravno lice, koje je osnovano u skladu sa posebnim zakonom i upisano u Registar IO. Ovim Zakonom utvrđeni su uslovi koje pravno lice treba da ispunjava za upis u Registar, odnosno: da je upisano u

Centralni registar privrednih subjekata; da realizuje program ID; da ima obezbijeđen kadar, prostor i opremu za obavljanje ID; da ima obezbijeđena sredstva za rad; i da ima obezbijeđene higijensko-tehničke uslove, u skladu s posebnim zakonom. Pored toga, utvrđeno je da MN Pravilnikom propisuje bliže uslove koji se odnose na obezbijeđen kadar, prostor i opremu za obavljanje ID i sredstva za rad. Pravno lice kome je izdato rješenje za obavljanje ID, upisuje se u Registar.

Aktivnost 1.2: Usvajanje Pravilnika o sadržaju registra, načinu upisa i brisanju iz registra pravnog lica koje se bavi ID

Ovim Pravilnikom treba da se propiše sadržaj registra, način upisa i brisanje iz registra pravnog lica kojem je izdato rješenje za obavljanje inovativne djelatnosti.

Aktivnost 1.3: Upis u Registar IO

Nakon usvajanja Pravilnika o bližim uslovima za upis u registar IO, zainteresovana pravna lica će MN podnositi zahtjev za obavljanje ID, koje će formirati komisije čiji će zadatak biti provjera ispunjenosti uslova za upis u Registar i ako oni budu ispunjeni MN će izdavati rješenje za obavljanje IO. Ovaj proces počće početkom 2017. godine i odvijaće se kontinuirano u cilju što boljeg regulisanja i unapređenja institucionalnog okvira i korišćenja mogućnosti finansiranja inovativnih programa i projekata.

Mjera 2: Regulisanje pravnog okvira za finansiranje inovativnih programa i projekata

Aktivnost 2.1: Usvajanje Pravilnika o bližim uslovima i postupku za odobravanje i način korišćenja sredstava za inovativne programe i projekte

Zakonom o ID definisano je da konkurs za finansiranje inovativnih programa i projekata iz državnog budžeta raspisuje MN; da bliže uslove i postupak za odobravanje i način korišćenja sredstava za inovativne programe i projekte od opšteg interesa koji se finansiraju iz državnog budžeta, propisuje Ministarstvo Pravilnikom; da se ugovorom uređuju međusobna prava i obaveze između Ministarstva i korisnika sredstava za odobrene inovativne programe i projekte; i da se korišćenje prava IS, koje proističe iz rezultata istraživanja na inovativnom programu ili projektu, uređuje u skladu s propisima koji regulišu oblast prava IS. Donošenjem ovog Pravilnika steći će se uslovi za kreiranje programa čiji je cilj podrška ID.

Mjera 3: Unapređenje pravnog okvira za patente

Aktivnost 3.1: Usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o patentima sa Pravilnikom o sadržini registara, prijava i drugih podnesaka, načinu podnošenja prijave i objavljivanju podataka u postupcima pravne zaštite pronalazaka

Sporazum između Vlade Crne Gore i EPO o proširenju evropskih patenata (Sporazum o proširenju) potpisan je u Minhenu 13. februara 2009. godine, a stupio je na snagu 01. marta 2010. godine, čime su stvoreni uslovi da se evropski patent proširi na Crnu Goru, uključujući niz aktivnosti edukativnog, informatičkog i ekspertskog karaktera. Cilj je da Crna Gora postane punopravna članica Konvencije o priznavanju evropskih patenata (1973) sa izmjenama donesenim u Aktu o izmjenama Konvencije (2000). Nakon ratifikacije Evropske patentne konvencije, uslijed potrebe za usklađivanjem nacionalnog zakonodavstva u oblasti patenata sa evropskim, pristupiće se izmjenama i dopunama Zakona o patentima sa pratećim Pravilnikom.

Članstvom u EPO³², jednom od najvećih zavoda za patente u svijetu, Crna Gora dobiće pristup jednom od najdjelotvornijih sistema za TT, posebno imajući u vidu da patentni predstavljaju važnu distribucijsku mrežu za nove tehnologije, steći će mogućnost aktivnog

³² Evropski patentni zavod je izvršno tijelo Evropske patentne organizacije, čiji rad nadgleda Administrativni odbor.

učesća u oblikovanju budućnosti evropskog patentnog sistema putem prava glasa u Administrativnom odboru organizacije, a ostvariće i uslov za harmonizaciju nacionalnog zakonodavstva sa EU standardima koji se odnose na ovu oblast.

Prioritet 2: Unapređenje infrastrukture za podršku inovacijama i tehnološkom razvoju

Ljudski potencijal sposoban da svojim znanjem i vještinama stvara inovativne ideje i koncepte nije u mogućnosti da ih testira, provjerava i realizuje bez adekvatne infrastrukture. Infrastruktura je jedan od osnovnih uslova obogaćivanja fonda znanja, unapređenja razvoja svih naučnih disciplina i ubrzavanja dinamike tehnološkog napretka.

„Studija o naučnoistraživačkoj opremi i formiranju zajedničkog istraživačkog prostora“ (2013) predstavlja dobru polaznu osnovu za formulisanje daljih pravaca i politika u ovoj oblasti. Naime, u Studiji je dat pregled kapitalne i srednje opreme NI ustanova u Crnoj Gori ukazujući na dobro stanje postojećih infrastrukturnih kapaciteta, dok su sa druge strane date preporuke za definisanje modela saradnje koji podrazumijeva zajedničko korišćenje infrastrukturnih kapaciteta (prostora i opreme, uključujući relevantna znanja i resurse) u cilju optimalnog i efikasnog korišćenja postojeće infrastrukture i planiranja nabavke nove opreme. Uvažavajući nalaze iz ove Studije, obaveza saradnje domaćih NI ustanova i pažljivo planiranje nabavke opreme glavni su uslovi prilikom odobravanja nacionalnih sredstava za istraživačke i razvojne projekte.

Pracjenje ciljeva Strategije Evropa 2020, posebno UI, kao i uvođenje inovacija u sva značajnija nacionalna strateška dokumenta, usmjerila su napore Crne Gore od 2013. godine na unapređenje infrastrukture koja će omogućiti stimulisanje inovacija i olakšati apsorpciju tehnologije. Tako će projekti uspostavljanja CI i NTP, koji obuhvataju period do 2020. godine, omogućiti da Crna Gora postane relevantan partner članicama EU u ERA.

Inovacije su neraskidivo vezane za IS i njihova komercijalizacija zavisi od uređenosti sistema zaštite IS. Stoga, aktivnosti na jačanju informacione infrastrukture u ovoj oblasti i kapaciteta ZIS, značajno će doprinijeti unapređenju kvaliteta usluga koje se pružaju korisnicima kroz olakšan i brži pristup stručnim i tehničkim informacijama i podacima za oblast IS. Takođe, informaciona infrastruktura će omogućiti bolji i precizniji pregled stanja, što će biti jedna od glavnih smjernica za osmišljavanje budućih aktivnosti i projekata.

Podizanje infrastrukturnih kapaciteta omogućice i planirano osnivanje prvog CTT na UCG, koji će naučni potencijal Univerziteta koristiti u rješavanju razvojnih, proizvodnih i tehnoloških problema, tako što će podsticati stvaranje timova koji će razvijati ideje koje se mogu komercijalizovati, pružati program specijalizovanih obuka i olakšavati povezivanje sa privrednim sektorom. Nakon završetka realizacije projekta uspostavljanja NTP, otvoriće se mogućnost i državne podrške projektima uspostavljanja CTT.

Neophodnu infrastrukturu za razvoj inovativnih djelatnosti moguće je ostvariti i kroz razvoj biznis zona. Biznis zona predstavlja jedinstven entitet na području lokalne samouprave, koji korisnicima pruža zajednički prostor i infrastrukturu uz mogućnosti korišćenja dodatnih poreskih i administrativnih olakšica na državnom i lokalnom nivou. Samim tim, u okviru zona moguće je pozicionirati i tehnološke parkove i biznis inkubatore koji će u smislu generatora inovativnih djelatnosti, uz olakšano poslovanje, osposobljavati kadar koji bi se mogao zaposliti u okviru proizvodnih preduzeća koja posluju u zoni i van nje. Takođe, pored specijalizovanog kadra, ove naučno tehnološke institucije bi mogle biti umrežene i sa preduzećima u okviru zona, a u smislu outsourcinga pojedinih djelatnosti koje čine dio proizvodnog procesa.

Na kraju, poseban značaj u kontekstu jačanja infrastrukture za podršku inovacijama i tehnološkom razvoju imaju međunarodna saradnja i međunarodni projekti, jer se kroz učesće u njima Crna Gora povezuje sa širim kontekstom i dijeleći iskustva i zajedničke izazove sa

drugim zemljama dobija priliku da osnaži svoje infrastrukturne kapacitete i kroz zajedničke programe lakše premosti prepreke na putu daljeg razvoja.

Mjera 4: Uspostavljanje CI u Crnoj Gori

Uspostavljanje CI predstavlja ključni instrument razvoja NI sistema i sistema inovacija u Crnoj Gori, a po prvi put je utvrđen u Zakonu o NID („Službeni list Crne Gore”, br. 80/10 i 57/14), dok ga Zakon o ID prepoznaje kao jednu od IO.

CI definisan je kao NI ustanova ili grupa istraživača u ustanovi, koja je po svojoj originalnosti, značaju i aktuelnosti postignutih rezultata u NID, u vremenskom periodu od pet godina, ostvarila vrhunske i međunarodno priznate rezultate u svojoj naučnoj oblasti istraživanja.

Status Centra dodjeljuje MN na osnovu prijave koja sadrži razrađen program i projekat, koji će se realizovati na period najduže do tri godine.

Aktivnosti na uspostavljanju ove vrste infrastrukture otpočele su 2013. godine, a obuhvatiće period do 2020. godine.

Aktivnost 4.1: Uspostavljanje i realizacija prvog CI u Crnoj Gori

MN je u okviru INVO projekta, a nakon procesa dvostepene evaluacije prijava na Konkurs za dodjelu granta, dodijelilo status CI UCG-Elektrotehničkom fakultetu u Podgorici, za realizaciju NI projekta pod nazivom: „Centar izvrsnosti u bioinformatiki (BIO-ICT)“ za period od tri godine (2014-2017). Projekat „BIO-ICT“ je interdisciplinarnog karaktera u sljedećim oblastima istraživanja: ICT, Poljoprivreda i hrana, Medicina i zdravlje ljudi, i Održivi razvoj i turizam.

Konzorcijum projekta čine:

- Elektrotehnički fakultet, UCG, nacionalna NI ustanova, koordinator projekta;
- Biotehnički fakultet, UCG, nacionalna NI ustanova, partner na projektu;
- Institut za biologiju mora, UCG, nacionalna NI ustanova, partner na projektu;
- Institut za javno zdravlje, nacionalna NI ustanova, partner na projektu;
- Centar za tele-infrastrukture, Aalborg Univerzitet iz Danske, međunarodna NI ustanova, partner na projektu;
- Naučnoistraživački centar za ekološku bezbjednost iz St. Petersburga, Ruska akademija nauka, međunarodna NI ustanova, partner na projektu;
- „Green House Jovovic“, nacionalna kompanija (d.o.o.), partner na projektu; i
- „Cogi“ iz Kotora, nacionalna kompanija (d.o.o.), partner na projektu.

Glavni cilj „BIO-ICT“ projekta je povećanje primjene i upotrebe najsavremenijih ICT u oblastima održive poljoprivrede, monitoringa usjeva, ekosistema voda/mora i šuma, razvoja tehnika za kontrolu i smanjenje zagađenja vazduha, analize i standardizacije prehrambenih proizvoda, kontrole kvaliteta zemljišta i unapređenja javnog zdravstvenog sistema.

Projektom će se značajno unaprijediti infrastrukturni kapaciteti CI kroz uspostavljanje i nabavku opreme za dvije nove laboratorije, nabavku opreme za unapređenje četiri postojeće laboratorije i unapređenje ICT opreme, dok je posebna pažnja usmjerena na jačanje naučnog podmlatka kroz angažovanje najmanje petnaest mladih istraživača (doktoranata) i najmanje pet postdoktorskih istraživača. Projektom je planirano angažovanje ukupno 82 istraživača, od kojih su do 2016. godine angažovana 62 istraživača.

Kako je CI počeo sa radom sredinom 2014. godine, dosadašnje aktivnosti odnosile su se na uspostavljanje strukture za upravljanje i administraciju projektom, angažovanje osoblja, procedure javnih nabavki za laboratorijsku opremu i adaptaciju novih laboratorija, tako da će zapravo 2016. i 2017. godinu obilježiti najznačajnije aktivnosti na projektu, koje će u saradnji sa privrednim sektorom rezultirati komercijalizacijom dobijenih naučnih rezultata.

Aktivnost 4.2: Aktivnosti na uspostavljanju drugog CI u Crnoj Gori

Drugi CI treba da, povezivanjem više NI ustanova i privrednih subjekata u našoj državi i inostranstvu, i istraživanjem aktuelnih naučnih tema od značaja za Crnu Goru, podigne kvalitet istraživanja i inovacija, i postigne rezultate koji su međunarodno mjerljivi i primjenljivi u praksi.

Centar će doprinijeti rastu zaposlenosti tako što će u njemu biti zapošljeno 15 izvršilaca, a biće utvrđeni i uslovi za zapošljavanje mladih istraživača - doktoranata, doktora nauka i postdoktoranata, iz više oblasti nauka.

Primjenom rezultata istraživanja CI, transferom znanja i novih tehnologija i inovacija na privredne subjekte, pored podizanja nivoa kvaliteta naučnog sistema, doprinijeće podizanju nivoa kvaliteta novih proizvoda, usluga i servisa, kao i komercijalizaciji inovacija, što će uticati na privredni i ekonomski razvoj države, kao i kvalitet života građana Crne Gore.

Aktivnosti na realizaciji ove aktivnosti otpočeće u 2017. godini, utvrđivanjem procedura, objavljivanjem Konkursa, procesom dvostepene evaluacije, izborom najuspješnijeg projekta i dodjelom statusa CI, a realizacija projekta trebalo bi da otpočne 2018. godine na period najduže do tri godine.

Mjera 5: Projekat uspostavljanja prvog NTP u Crnoj Gori

Potreba za uspostavljanjem NTP u Crnoj Gori nastala je uslijed nedovoljno razvijene saradnje preduzeća s NI ustanovama, malog broja preduzeća čije aktivnosti su zasnovane na inovacijama, znanju i modernim tehnologijama, i neadekvatnog modela poslovne podrške preduzećima.

Projekat se realizuje na osnovu Studije izvodljivosti za uspostavljanje NTP³³ u Crnoj Gori i Strateškog plana za uspostavljanje NTP u Crnoj Gori³⁴.

Nosilac projekta je MN, dok su partneri na projektu MIDT, MPRR, DJR, IRF, lokalne samouprave (opštine Podgorica, Nikšić, Bar i Pljevlja), UCG i AREA Naučni park iz Trsta. Kako se projekat odvija iz više faza, postoji mogućnost uključivanja i drugih partnera na projektu.

Trajanje projekta predviđeno je na okvirni period 2014-2020. Razlog utvrđivanja okvirnog perioda jeste dinamika administrativnih procedura i procedura javnih nabavki koju je teško planirati sa preciznošću, kao i ishod različitih pregovora i projektnih prijedloga na međunarodnom nivou, koje otvaraju nove finansijske perspektive.

U Studiji je predložen tematski fokus NTP-a, i to u sljedećim oblastima:

- Energetska efikasnost i obnovljiva energija;
- Poljoprivredno-prehrambene tehnologije;
- Informaciono-komunikacione tehnologije;
- Zdravstveno-medicinske tehnologije;
- Prerada drveta; i
- Interdisciplinarna istraživanja.

Imajući u vidu organizacionu strukturu, usluge NTP-a biće ponuđene na dva nivoa – na centralnom nivou i na nivou impulsnih centara, tzv. inovaciono-preduzetničkih centara. Centralna jedinica će da nudi institucijama zajedničke usluge koje će da olakšaju njihovu aktivnost, te će im pomoći u njihovom tehnološkom razvoju i rastu, dok će inovaciono-

³³ Vlada je usvojila Studiju na sjednici od 29. septembra 2011. godine.

³⁴ Strateški plan Vlada je usvojila na sjednici od 27. decembra 2012. godine.

preduzetnički centri iste usluge pružati za potrebe privrednog razvoja na lokalnom ili regionalnom nivou.

Aktivnost 5.1: Uspostavljanje IPC „Tehnopolis“ u Nikšiću i uspostavljanje programa podrške

U skladu sa dinamikom realizacije Strateškog plana za uspostavljanje NTP u Crnoj Gori, u 2013. godini pristupilo se uspostavljanju prvog IPC „Tehnopolis“ u Nikšiću, koji će doprinijeti: povezivanju nauke i biznis sektora; poboljšanju kompetitivnosti MSP i promociji preduzetništva; kao i podršci novim kompanijama.

Projekat uspostavljanja „Tehnopolis“-a, MN realizuje u saradnji sa: Opštinom Nikšić, MIDT, MPRR, IRF i DJR.

Glavnim projektom definisana djelatnost „Tehnopolis“-a realizovaće se u poslovnim prostorijama rekonstruisanog objekta Doma Vojske u Nikšiću. U ovom objektu „Tehnopolis“ će raspolagati prostorom za razvoj MSP i novih kompanija, a sadržaće i Laboratoriju za biohemiju, Laboratoriju za industrijski dizajn, Data centar, sale za sastanke, multimedijalnu salu i internet kafe.

Uz podršku Naučnog parka AREA, kreiraće se konkretni programi podrške „Tehnopolis“-a po uzoru na najuspješnije programe AREA, ali prilagođeni crnogorskim uslovima i potrebama budućih korisnika usluga „Tehnopolisa“.

Nakon otvaranja objekta „Tehnopolis“-a u septembru 2016. godine, u Crnoj Gori će se poslije 30 godina staviti u funkciju novi naučno-inovacioni objekat.

Aktivnost 5.2: Uspostavljanje centralne jedinice NTP u Podgorici i uspostavljanje programa podrške

Koordinacija i administracija NTP biće smještena u centralnoj jedinici koja će da omogući infrastrukturu i široki asortiman usluga institucijama, prvenstveno MSP, lociranim na tom području. Pored MSP, korisnici usluga NTP biće NI ustanove, ustanove VO, CI, CTT, i druge IO. NTP će na ovaj način stvoriti kreativnu okolinu koja će njegovati i podsticati komercijalizaciju istraživanja i davati podršku tehnološki orijentisanim preduzećima, te sistematski pridobiti nove istraživačke kapacitete sa univerziteta i privrednih subjekata.

Projekat uspostavljanja centralne jedinice NTP u Podgorici, MN realizuje u saradnji sa: MEK, MIDT, UCG, DJR, Glavnim gradom Podgorica i AREA Naučnim parkom iz Trsta.

Pripreme aktivnosti na uspostavljanju NTP u Podgorici otpočele su 2015. godine, i to: obezbjeđivanjem sredstava za izradu Glavnog projekta NTP i Idejnog rješenja u okviru INVO projekta; obezbjeđivanjem prostora u kome će centralna jedinica biti smještena; i drugim pripremnim aktivnostima, koje su se, prije svega, odnosile na uspostavljanje kontakata i saradnje sa međunarodnim partnerima.

Javni poziv za izradu Glavnog projekta raspisaće se u toku 2016. godine, a njime će biti definisani detalji koji se odnose na rekonstrukciju i adaptaciju objekta NTP i njegovu opremu, uz procjenu potrebnog iznosa sredstava za ove namjene.

Započeti su i pregovori sa SB oko produženja INVO projekta, koji bi uključivao i finansiranje uspostavljanja NTP u Podgorici, u periodu 2017-2020. godine.

Nakon završetka građevinskih radova na rekonstrukciji i adaptaciji, uslijediće opremanje objekta, useljavanje članova NTP-a, na osnovu prethodno utvrđenih i sprovedenih procedura, kao i definisanje programa podrške. Saradnja sa Naučnim parkom AREA će biti od velikog značaja u dijelu kreiranja odgovarajućih programa podrške.

Aktivnost 5.3: Uspostavljanje IPC u Baru

U skladu sa preporukama iz Studije izvodljivosti, impulsni centar u Baru će prvenstveno nuditi infrastrukturu i usluge podrške u obliku poslovnog parka, dok će u drugom

dijelu biti fokusiran na inovacije i istraživanje. Predloženi tematski fokus odnosi se na poljoprivredno-prehrambene tehnologije i ICT.

Nosilac projekta biće MN, dok su potencijalni partneri: Opština Bar, Luka Bar, Centar za subtropske kulture u Baru, kao i Biznis strat-up centar Bar. Posebno će se razmatrati povezivanje usluga i kapaciteta sa posljednjim potencijalnim partnerom, koji već dugi niz godina sprovodi aktivnosti i programe za podršku stvaranju povoljnog okruženja za podsticanje razvoja preduzetništva i MSP u ovoj regiji, posebno u Opštini Bar. Ova saradnja bi otvorila mogućnost optimalnog korišćenja sinergijskog potencijala i značajno bi olakšala pokretanje djelatnosti impulsnog centra u Baru.

Aktivnosti na uspostavljanju ovog IPC otpočeće u 2020. godini.

Aktivnost 5.4: Uspostavljanje IPC u Pljevljima

Treći impulsni centar biće smješten u Pljevljima i fokusiraće se prvenstveno na poslovni aspekt, dok će u drugom dijelu biti usmjeren na inovacije i istraživanje. Razlog lociranja ovog impulsnog centra u sjevernom regionu je nedovoljna razvijenost MSP sektora u regionu, kao i veliki potencijal regiona da korišćenjem svojih prirodnih resursa unaprijedi mogućnosti zapošljavanja i stvaranja dodate vrijednosti, posebno u oblasti finalizacije obrade drveta. Oprema ovog centra kao i obučeno osoblje mogu biti korišćeni i u druge proizvodne svrhe, poput obrade metala.

MN će ovaj projekat realizovati u saradnji sa Opštinom Pljevlja, dok će ostali partneri na projektu biti naknadno uključeni, nakon početka pripremnih aktivnosti i konsultacija sa potencijalno zainteresovanim stranama.

Aktivnosti za uspostavljanje ovog IPC obuhvatiće period nakon 2020. godine.

Mjera 6: Aktivnosti na uspostavljanju inkubatora

Biznis inkubatori su instrumenti lokalnog ekonomskog razvoja za podršku novoosnovanim malim preduzećima u prvim godinama njihovog rasta i razvoja kada su ona najranjivija. Kao što je i utvrđeno u svim strateškim dokumentima, inkubatori se smatraju posebno privlačnim u zemljama u tranziciji, pošto mogu pomoći u smanjivanju barijera udruživanjem know-how i smanjivanjem fiksnih troškova.

Iskustvo stečeno u funkcionisanju postojeća tri inkubatora u Crnoj Gori pokazuje da je za uspješno poslovanje inkubatora posebno važno partnerstvo šire društvene zajednice sa privatnim sektorom (javno-privatno partnerstvo). Posebno uspješnim smatraju se biznis inkubatori u kojima se podržavaju mala preduzeća nastala na bazi transfera znanja i tehnologija iz istraživačkog sektora. U svim studijama o biznis inkubatorima navodi se potreba njihove veze sa NI organizacijama, a ciljna grupa (kao potencijalni preduzetnici) nisu više samo istraživači, već i studenti završnih godina studija. Upravo na tim osnovama baziraju se i buduće aktivnosti na unapređenju postojećih i formiranju novih inkubatora.

Najvažnije usluge koje pružaju inkubatori obuhvataju organizovan pristup ekspertizi, iskustvima, savjetodavnim uslugama, savjetima i mentorstvu u ključnim početnim fazama života preduzeća. Pristup drugim poslovnim mrežama i grupacijama takođe je značajan element ovih kapaciteta. Ponuda fizičkih prostorija i ovih usluga preduzetnicima povećava vjerovatnoću za uspjeh preduzeća u odnosu na preduzeće koje samostalno posluje.

Mjera 7: Unapređenje informacione infrastrukture za oblast IS

Aktivnost 7.1: Formiranje Registra patenata

U okviru Plana bilateralne saradnje između ZIS i EPO 2016-2017 planira se završetak IT projekta, koji obuhvata formiranje Registra patenata.

Ova saradnja obuhvata i organizaciju promotivnog događaja krajem 2016. godine ili tokom 2017. godine, koji će biti namijenjen Delegaciji EU u Crnoj Gori i institucijama iz sistema zaštite i sprovođenja prava intelektualne svojine, na kojem će biti predstavljen i konkretno oformljen Registar prijava patenata, Registar patenata i Registar sertifikata o dodatnoj zaštiti uz prateću IT infrastrukturu.

Aktivnost 7.2: Razvoj i instaliranje softvera za žigove u ZIS

Crna Gora je u okviru IPA II finansijske perspektive 2014-2020, u Akcionom planu IPA II 2014 za sektor Konkurentnost i inovacije, planirala kompletiranje IT infrastrukture u ZIS kroz nabavku i instaliranje softvera za žigove. Riječ je o aktivnosti koja je zapravo nadogradnja prethodnih IPA aktivnosti, poput onih iz IPA 2007 Regionalnog programa o pravima intelektualne i industrijske svojine na Zapadnom Balkanu i Turskoj i IPA 2009 (Komponenta III – Pristup tržištu) Jačanje politika intelektualne i industrijske svojine u Crnoj Gori. Nabavkom softvera unaprijediće se efikasnost rada zaposlenih u Zavodu, olakšaće se pristup korisnicima i podnošenje prijave za žigove, a tako i omogućiti korisnicima da doprinesu jačanju konkurentnosti njihovih preduzeća.

Aktivnost 7.3: Formiranje Informativnog centra za IS

Jačanje infrastrukture u ZIS planirano je kroz uspostavljanje Informativnog centra za IS. Otvaranje Centra ima za cilj proširenje djelatnosti Zavoda, uključivanjem pružanja stručno-informacione pomoći i podrške korisnicima koji žele da zaštite, koriste, odnosno upravljaju IS.

Centar će omogućiti podizanje svijesti korisnika o značaju pravovremene zaštite prava industrijske svojine, tako što će predstavljati jedinstveno mjesto za sve vrste javnih usluga kroz proaktivni pristup odgovaranja na potrebe korisnika. Stručne usluge koje će pružati Centar odnoseće se na pružanje informacija i savjeta na koji se način u zemlji i inostranstvu može zaštititi sopstvena IS ili zakonito koristiti tuđa. Takođe, Centar bi trebao obavljati i niz drugih usluga, kao što su pretraživanje fondova registrovane IS i edukativne aktivne iz ove oblasti.

Mjera 8: Osnivanje CTT

Aktivnost 8.1: Osnivanje Centra za transfer tehnologija i stručne usluge na UCG

Strategijom razvoja UCG planirano je osnivanje Centra za transfer tehnologija i stručne usluge do 2020. godine.

Centar će biti osnovan sa ciljem:

- Unapređenja mogućnosti za efikasnu i efektivnu primjenu NI rezultata UCG, a u svrhu daljeg razvoja privrede i društva;
- Podsticanja transfera znanja između Univerziteta i privrede; i
- Podrške plasmanu novih tehnologija i inovacija, povezivanje relevantnih aktera u lancu inovacija i uspostavljanju mreža saradnje koje će omogućiti intenzivniji transfer tehnologija.

U početnoj fazi uspostavljanja i stavljanja u funkciju Centar će se finansirati iz sredstava razvojnog fonda Univerziteta, nakon čega će se za obuke osoblja i razvoj stručnih i infrastrukturnih kapaciteta Centra pripremati prijave za nacionalne i EU fondove.

Mjera 9: Jačanje aktivnosti na međunarodnom nivou koje se odnose na infrastrukturu za podršku inovacijama

Aktivnost 9.1: Uspostavljanje Jadranskog OSI i Centra za inovacije u Crnoj Gori

OSI podrazumijeva transnacionalno strateško partnerstvo i saradnju zemalja Jadransko-jonskog regiona (Italija, Hrvatska, Crna Gora, Slovenija, Srbija i Albanija) u oblasti istraživanja, razvoja i inovacija, u cilju stvaranja preduslova za *pametnu specijalizaciju* i održivi rast ovog regiona. U okviru ovog sistema odvijaće se proces harmonizacije i integracije oblasti specijalizacije zemalja učesnica kroz razmjenu znanja, metoda i infrastrukture, dok će u Crnoj Gori, Srbiji i Albaniji biti osnovani centri za inovacije koji će postati dio jedinstvene strukture umrežavanja u okviru regiona, a koje će povezivati transnacionalni Jadranski inovativni centar.

Uspostavljanje OSI realizovaće se kroz ADRION program.

Na ovaj način, Crna Gora će ojačati svoje infrastrukturne kapacitete kroz osnivanje Centra za inovacije i postaće dio većeg regionalnog sistema inovacija u okviru kojeg će unaprijediti nedostajuća znanja i vještine, razmijeniti iskustva o aktuelnim izazovima u oblastima koje su od zajedničkog interesa i lakše definisati i osmisлити podršku za nacionalne oblasti *pametne specijalizacije*.

Prioritet 3: Jačanje ljudskih resursa za inovacije i tehnološki razvoj

Pravni i institucionalni okvir za inovacije sam po sebi ne bi značio mnogo bez pojedinaca i timova koji stoje iza svakog inovativnog procesa i njegov su ključni pokretač. Stoga veliki izazov predstavlja formulisanje politika i pravaca koji su usmjereni na unapređenje i njegovanje ljudskog faktora u inovacijama. Uprkos dosadašnjim naporima usmjerenim na povećanje broja naučnika i inovatora, kao i na unapređenje njihovih vještina i ambijenta u kojem rade, najveći talenti i dalje imaju tendenciju da se vežu za najsavremenije i najnaprednije infrastrukture, koje se obično nalaze van zemlje.

Visokoškolci sa diplomama u oblastima koje imaju veliki potencijal za stvaranje inovacija su osnovna ciljna grupa. Iako njihovo znanje u oblasti u kojoj su stekli obrazovanje uz nedostatak zadovoljavajućeg praktičnog iskustva samo po sebi ne garantuje mogućnost naučnih, inovativnih ili tehnoloških preokreta i doprinosa u daljem radu, činjenica da su otvoreni i motivisani za nove pristupe, da imaju kreativno i kritično mišljenje, da su spremni da preuzmu rizik, označava veoma dobru polaznu osnovu u kontekstu inovacija. Tako je jedan od najvećih izazova sa kojima se Crna Gora trenutno suočava upravo napor da se ovaj ljudski potencijal smjesti u pravu sredinu, koja će ga njegovati, unapređivati i osposobiti za ID. Isto se odnosi i na one kadrove koji se već nalaze u ranom ili naprednom stadijumu naučnoistraživačke i radne karijere.

U tom smislu, sredina koja pruža adekvatno obrazovanje, obuku i formiranje vještina, ona u kojoj je omogućen olakšan protok znanja kroz njegovanje pozitivne klime uspostavljanja partnerstava unutar sektora, između sektora, zapravo omogućava oslobađanje svih potencijala ljudskog faktora u inovacijama i predstavlja dobar osnov za usmjeravanje državnih politika u pravcu rasta i razvoja. Osim toga, važnu komponentu predstavljaju međunarodna partnerstva, koja omogućavaju svojevrsan "uvoz" i razmjenu novih znanja i vještina, ali su i idealna prilika da Crna Gora privuče talente iz drugih djelova svijeta, koji bi mogli da postanu značajan faktor u nacionalnoj ID.

Mjera 10: Povezivanje visokog obrazovanja i privrede, uspostavljanje modela cjeloživotnog učenja i podizanje preduzetničko-inovativnog karaktera obrazovanja

Aktivnost 10.1: Usklađivanje sistema obrazovanja sa potrebama tržišta rada

U cilju prevazilaženja strukturne neusklađenosti između ponude i tražnje za znanjem i vještinama, jedna od ključnih aktivnosti je sprovođenje reforme obrazovnog sistema, koja treba da omogući usklađivanje sistema obrazovanja sa zahtjevima ekonomskog razvoja zemlje. Realizacija ove aktivnosti podrazumijeva dalji razvoj nacionalnog okvira kvalifikacija, odnosno karijerne orijentacije, uz istovremeni razvoj i realizaciju koncepta cjeloživotnog učenja. U proces sprovođenja reformi obrazovnog sistema neophodna je uključenost ključnih partnera, kako bi preduzete mjere dale svoj puni efekat koji će se reflektovati u stvaranju uslova u kojima će se sticati znanja i vještine koje su bolje usklađene u skladu sa potrebama privrede.

Mjera 11: Organizacija obuka, treninga, radionica, seminara i konferencija na temu inovacija, tehnološkog razvoja, prava intelektualne svojine, inovativnih „start-up“ i preduzetništva

Aktivnost 11.1: Organizacija promotivnih događaja i obuka na temu inovacija i saradnje aktera u sistemu inovacija

Jedna od osnovnih misija ove Strategije je kreiranje inovativne klime u Crnoj Gori, tako da će period 2016-2020. godine biti obilježen nizom promotivnih događaja i obuka na temu značaja inovacija i saradnje aktera u sistemu inovacija. One će se, prije svega, odnositi na predstavljanje sistema inovacija, saradnju NI ustanova sa privrednim sektorom, predstavljanje IO i značaja njihovih partnerstava za komercijalizaciju inovacija, ali i ulogom državnih institucija i NVO sektora u ovom sistemu.

Aktivnost 11.2: Organizacija Konferencije sa crnogorskom dijasporom

Crna Gora je prepoznala značaj uključivanja dijaspore u nacionalni naučni sistem i sistem inovativne djelatnosti. Kako crnogorska naučna dijaspora još uvijek nije u pravoj mjeri dovoljno iskorišćena, ukazala se potreba za planiranjem koordinisanih aktivnosti prema ovoj zajednici, kako bi se na optimalan način mogao iskoristiti ovaj potencijal i kako se bi se mogli planirati budući pravci saradnje. Prvi korak ka tome je organizovanje konferencije koja će okupiti dio naučne zajednice iz iseljeništa sa jedne strane i predstavnike crnogorskih državnih organa, NI zajednice, poslovne zajednice i inovatore sa druge strane. Cilj je povezivanje istaknutih naučnika i privrednika iz iseljeništa sa predstavnicima domaćih NI institucija i privrednih subjekata kako bi se postavili osnovi i utvrdili modaliteti buduće saradnje. Organizacija konferencije biće finansirana iz sredstava INVO projekta, a biće održana krajem 2016. godine.

Aktivnost 11.3: Obuke na temu IS

U okviru Plana bilateralne saradnje između ZIS i EPO 2016-2017 utvrđeno je održavanje seminara na temu patenata, dok ZIS do kraja 2020. godine planira realizaciju programa seminara na temu IS u saradnji sa EPO i WIPO. Takođe, ZIS će kontinuirano ulagati napore na dodatnoj edukaciji i unapređenju vještina zaposlenih, kako bi se što bolje pratili novi EU i svjetski trendovi u razvoju IS i adekvatno pripremio stavljanje u funkciju i korišćenje nove infrastrukture za IS.

CI BIO-ICT, koji u svom timu ima angažovanog eksperta za oblast IS, takođe u planu ima organizaciju obuka na temu IS i sa njom povezanu temu komercijalizacije istraživanja.

Aktivnost 11.4: Obuke, seminari, trenizni, radionice, škole i promotivni događaji na temu inovativnih „start-up“ i preduzetništva

Teme preduzetništvo, preduzetničke vještine, trendovi u razvoju preduzetništva, osnivanje inovativnih „start-up“, koje su usko vezane za oblast inovativne djelatnosti, okosnica su različitih događaja koje će u periodu 2016-2020. godine organizovati: IPC „TehnoPolis“, koji je već pokrenuo niz edukativnih programa u vidu treninga i seminara; BSC Bar i drugi inkubatori u Crnoj Gori; Direkcija za razvoj MSP; Privredna komora; Unija poslodavaca, i dr.

Takođe, akademski i NI sektor razvija svoje programe obuka na ove teme. „Škola preduzetništva i inovacija za mlade“, koju svake godine organizuje UDG, odnosno prva generacija diplomiranih studenata Fakulteta za međunarodnu ekonomiju, finansije i biznis na ovom Univerzitetu, čiji je cilj razvijanje preduzetničkih ideja i duha kod mladih ljudi u Crnoj Gori jedan je od pozitivnih primjera. Ciljna grupa su srednjoškolci, koji imaju priliku da se upoznaju sa predavanjima eminentnih profesora i čuju iskustva uspješnih preduzetnika. Takođe, UCG - Ekonomski fakultet sprovodi obuke na ove teme, poput „Zimske škole preduzetništva i inovacija“, čija su ciljna grupa mladi ljudi različitih obrazovnih profila, a koja se organizuje u okviru projekta PACINNO³⁵ (Platforma za trans-akademske saradnje u inovacijama).

Aktivnost 11.5: Organizacija obuka, radionica, takmičenja i drugih događaja od strane NVO

Aktivnosti i projekti NVO čiji je cilj promocija pronalazačke djelatnosti među mlađim generacijama posebna su stimulaturna mjera zbog svog inovativnog pristupa, velike posjećenosti i interesovanja javnosti.

Pozitivan primjer prakse iz NVO jeste Fondacija "Mladi pronalazači Crne Gore", koja svake godine organizacije nacionalno takmičenje FIRST LEGO Lige. Riječ je o programu robotike za uzrast djece od 9 do 16 godina, koji je osmišljen sa ciljem da podstakne interesovanje djece za nauku i tehnologiju. Ova Fondacija realizuje i Sajam mladih pronalazača, na kojem se u takmičarskom dijelu predstavljaju inovativna rješenja timova srednjih škola. Ove aktivnosti zbog svoje uspješnosti nailaze na kontinuiranu podršku državnog sektora. Takođe, i ostale NVO, poput Fondacije za promociju nauke PRONA, Digitalizuj.me, Domen.me, i mnogo drugih već imaju uspostavljenu saradnju sa MN i sprovode aktivnosti interesantne za kontekst inovacija.

Mjera 12: Stimulisanje inovatora i autora inovativnih rješenja

Aktivnost 12.1: Dodjela nagrada pronalazaču/inovatoru za najuspješnije inovativno rješenje

MN od 2011. godine dodjeljuje godišnje nagrade za naučna dostignuća, u cilju promocije i stimulisanja najuspješnijih istraživača i inovatora i unapređenja nivoa NI i pronalazačke djelatnosti u Crnoj Gori.

Zakonom o NID utvrđena je posebna kategorija nagrade pronalazaču/inovatoru za najuspješnije inovativno rješenje, kojom se podstiče ID odavanjem priznanja pojedincima koji su svojim ozbiljnim i posvećenim istraživačkim radom došli do pronalazaka, koji su značajni za ekonomski i tehnološki razvoj Crne Gore.

Do sada je u ovoj kategoriji dodijeljeno pet nagrada, koje će i do 2020. godine godišnje biti dodjeljivane najzaslužnijim pojedincima.

³⁵ Riječ je o međunarodnom projektu koji se finansira iz sredstava IPA Adriatic programa prekogranične saradnje, a jedan od partnera je i Ekonomski fakultet iz Podgorice (Univerzitet Crne Gore). Projekat ima osam partnera iz akademskog sektora, koji, osim Crne Gore, dolaze iz Srbije, Italije, Slovenije, Hrvatske, Albanije, Bosne i Hercegovine i Grčke.

Aktivnost 12.2: Promocija međunarodnih instrumenata stimulisanja inovatora

Međunarodni instrumenti stimulisanja inovatora u kojima aktivno učešće mogu uzeti i crnogorski kandidati, veoma su značajni u kontekstu ukazivanja na važnost prenošenja inovativnih ideja na tržište i odavanja priznanja najuspješnijima u ovoj kategoriji. Učešće u nadmetanju za ove prestižne nagrade veliki je stimulans za unapređenje ID pojedinaca, ali je značajno i u širem kontekstu, jer se time Crna Gora polako može pozicionirati na međunarodnoj sceni plasirajući svoje inovativne proizvode i usluge.

Jedna od tih instrumenata je EU nagrada za žene inovatore, čiji je cilj odavanje priznanja najuspješnijim preduzetnicama koje su svojim inovativnim idejama uspjele da naprave promjene na tržištu i Crna Gora prepoznajući značaj ove nagrade redovno informiše svoje ciljane grupe i podstiče ih na učešće.

Takođe, jedno od pozitivnih iskustava iz prošlog perioda je dodjela WIPO Medalje za pronalazače crnogorskoj grupi pronalazača 2015. godine, koje bi Crna Gora mogla realizovati i u narednom periodu.

Prioritet 4: Praćenje uspješnosti realizacije mjera koje podstiču inovacije

Postoji širok spektar indikatora koji mogu mjeriti stepen inovativnosti preduzeća i ekonomije kao cjeline. Oni sa jedne strane uključuju napore koji se ulažu u stvaranje inovacija, a koji se mjere kroz ulaganje resursa za inovacije, dok sa druge strane uključuju konkretne rezultate inovativnih procesa, koji se mjere novim ili unaprijeđenim proizvodima i procesima, zaštićenim patentima, novim „strat-up“ preduzećima, i sl.

Istraživanja ID podrazumijevaju sve naučne, tehnološke, organizacione, finansijske i tržišne korake koji omogućavaju stvaranje inovacija i njihovo plasiranje na tržište. Istraživanje je koncipirano tako da omogućava informacije o inovativnosti sektora u odnosu na tipove preduzeća, o različitim vrstama inovacija i o različitim aspektima razvoja inovacija.

Mjera 13: Unapređenje sistema statistike za oblast inovacija

Aktivnost 13.1: Izrada Plana za razvoj nacionalne statistike inovacija

U kontekstu praćenja uspješnosti realizacije mjera koje podstiču inovacije, odnosno postignuća Strategije inovacija, od ključnog je značaja izrada Plana za razvoj nacionalne statistike inovacija, koja će biti podržana u okviru projekta „Jačanje statističkog kapaciteta i odredbi ekonomske i socijalne statistike“, koji će se finansirati iz IPA 2013 sredstava. Plan će omogućiti praćenje realizacije mjera kroz uspostavljanje organizacione strukture i utvrđivanje metodologije za praćenje statistike inovacija. U okviru projekta unaprijediće se i statistika IR koja predstavlja vrijedan izvor podataka koji ukazuju na trend ulaganja i pravac politika IR i pomažu donosionica odluka prilikom određivanja budućih pravaca u ovoj oblasti.

Strateški cilj II: Jačanje instrumenata povezivanja i saradnje aktera u sistemu inovacija

Saradnja svih aktera u sistemu inovacija - državnih institucija, univerziteta, NI ustanova, privrednih subjekata i NVO, uz IR, adekvatan program obuka, infrastrukturu, tržište i različite finansijske instrumente podrške, predstavlja ključni faktor oblikovanja i uređenja sistema inovacija jedne zemlje.

Državne institucije kao kreatori pravnog i strateškog okvira za inovacije, u obavezi su da u saradnji sa svim ostalim subjektima definišu glavne prepreke razvoja i njihove uzroke, prepoznaju aktuelne potrebe korisnika i razmotre preporuke, kako bi uspostavile sveobuhvatan, efikasan i održiv sistem inovacija. Univerziteti i NI ustanove kao generatori naučnog istraživanja potrebno je da rezultate istraživanja usmjere ka konkretnoj primjeni, što ih neminovno upućuje na povezivanje sa privrednim sektorom, ali i dijalog sa državnim institucijama, u potražnji za optimalnim modelom komercijalizacije inovacija, koja zavisi od

uređenja sistema IS, stepena razvoja sektora MSP i nacionalnih programa istraživanja, razvoja i inovacija. Privredni subjekti pomjeranjem većinskog fokusa svojih aktivnosti sa uslužnih djelatnosti na proizvodne i razvojne, potrebno je da se usmjeravaju ka istraživačkim ustanovama, koje će angažovanjem istraživačkog osoblja nadoknaditi nedostatak ili nedovoljnu razvijenost razvojnih sektora preduzeća dolazeći do inovativnih rješenja koja će odgovoriti na njihove realne potrebe. NVO, koje djelujući u posebnoj oblasti artukulišu interese određene grupe pojedinaca, zbog svoje sklonosti ka inovativnim pristupima i projektima, potrebno je da što bolje koriste sva sredstva komunikacije sa ostalim akterima, posebno prema državnim institucijama.

Svakako u kontekstu konkretnog stvaranja inovacija, najznačajnije je povezivanje i uspostavljanje saradnje akademskog, naučnog i privrednog sektora, zbog čega je najveću pažnju potrebno usmjeriti na osmišljavanje adekvatnih nacionalnih programa podrške, koji će svakako biti otvoreni i za uključivanje ostalih subjekata u sistem inovacija, ali i na što optimalnije korišćenje mogućnosti proizašlih iz različitih EU i međunarodnih programa za istraživanja i inovacije.

Prioriteti u okviru Strateškog cilja II

- Finansiranje grant šema za kolaborativne projekte akademskog, naučnog i privrednog sektora;
- Finansiranje inovativnih programa i projekata; i
- Jačanje kapaciteta za učešće u međunarodnim programima za nauku i inovacije.

Prioritet 5: Finansiranje grant šema za kolaborativne projekte akademskog, naučnog i privrednog sektora

Saradnja akademskog, istraživačkog i privrednog sektora omogućava koordinaciju razvojnih agendi unutar ovih sektora, izbjegavanje preklapanja aktivnosti i uspostavljanje sinergije u suočavanju sa zajedničkim izazovima kroz razmjenu znanja, vještina i infrastrukturnih kapaciteta. Imajući ovo u vidu, kolaborativni projekti unapređuju relevantnost naučnih istraživanja sa jedne strane i smanjuju finansijski rizik preduzeća sa druge, otvarajući put komercijalizaciji inovacija.

Postoji više prepoznatih barijera ove saradnje, koje se odnose na: različite istraživačke orijentacije NI ustanova (veći fokus na osnovnim istraživanjima) i preduzeća (fokus na primijenjenim i razvojnim istraživanjima); percepciju preduzeća da im ova saradnja neće donijeti neke značajnije koristi; stavove istraživača da su zbog primjene naučnog pristupa njihova rješenja jedina ispravna; nedovoljnog razmišljanja pitanja zaštite intelektualne svojine, i sl. Ove barijere predstavljaju osnov opravdanosti odabranog pristupa unapređenja njihove saradnje kroz finansiranje kolaborativnih projekata.

Crna Gora je izabrala model kojim se finansiraju istraživački, razvojni i inovativni projekti na određen period (najduže do tri godine), a koji obuhvataju saradnju unutar samog sektora, između sektora, ali i međunarodnu saradnju. Na ovaj način podstiče se stvaranje održivih partnerstava čiji je glavni cilj stvaranje komercijalnih inovacija u sektorima koje su prioritetni za razvoj zemlje.

Mjera 14: Kolaborativni grantovi za projekte IR u okviru INVO projekta

Program dodjele kolaborativnih grantova za projekte IR (2014-2017) ima za cilj da integriše naučni i stručni potencijal u Crnoj Gori, kako bi se doprinijelo razvoju društva zasnovanog na znanju i stvorile osnove za formiranje budućih centara uspješnosti. Grantovima će se unaprijediti crnogorska naučna i tehnološka infrastruktura u oblastima gdje je naučni i ekonomski potencijal najveći čime se povećava kvalitet i relevantnost rezultata

istraživanja i razvoja, kao i saradnja sa privatnim sektorom i inostranim istraživačkim institucijama.

MN je u okviru INVO projekta, nakon procesa dvostepene evaluacije, odobrilo za finansiranje osam projekata za IR i potpisalo osam ugovora o grantu u ukupnom iznosu od 2,6 mil.€. Grantovi se realizuju u prethodno definisanim prioritnim oblastima istraživanja: Energija; ICT; Medicina i zdravlje ljudi; Održivi razvoj i turizam; Poljoprivreda i hrana; i Novi materijali, proizvodi i servisi.

MN uz poseban tim oformljen da prati aktivnosti INVO projekta za komponentu istraživanja, na redovnoj osnovi vrši monitoring nad realizacijom aktivnosti u okviru grantova.

Mjera 15: Grant šema „Transfer znanja između sektora VO, istraživanja i privrede“

Grant šema "Transfer znanja između sektora VO istraživanja i privrede" finansira se iz sredstava IPA IV u okviru Operativnog programa za razvoj ljudskih resursa (2012-2013), odnosno mjere 2.2. „Unapređenje inovativnih kapaciteta VO, istraživanja i privrede“.

Pravo prijave za grant imale su: NI ustanove; CI; IPC „Tehnopolis“, mikro i MSP; ustanove VO; NVO; socijalni partneri: Unija poslodavaca, i udruženja zaposlenih i sindikati. Projekti će trajati najduže do 12 mjeseci.

Sredstva se dodjeljuju za sljedeće aktivnosti:

- Tržišno orjentisana istraživanja i inovacije;
- Unapređenje i/ili inoviranje postojećih tehnoloških procesa, proizvoda i/ili usluga;
- Dizajn i širenje inovativnih formi u organizaciji rada;
- Povećanje kapaciteta u tehnološkom razvoju i inovacijama;
- Transfer znanja i inovativnih vještina između akademskog sektora i preduzeća.

Prioritet 6: Finansiranje inovativnih programa i projekata

Instrument kojim se finansiraju inovativni programi i projekti predstavlja odgovor države na nedovoljno razvijenu saradnju istraživačkog i privrednog sektora koja utiče na skromne rezultate na polju inovacija i tehnološkog razvoja, zatim mali broj MSP koja svoje poslovanje zasnivaju na inovacijama, ali i neadekvatnost postojećih modela finansijske podrške preduzećima koja u velikoj mjeri ne odgovaraju razvojnim potrebama preduzeća.

Uspostavljanjem i unapređenjem korišćenja programa podrške za razvoj inovativnosti jača se veza između MSP i organizacija za podršku inovacijama koja je za sada nedovoljno razvijena. MSP imaju ideje koje žele da pretvore u inovacije, ali na tom putu često nemaju dovoljno sopstvenog potencijala i ekspertize da unaprijede ili kreiraju nove proizvode ili usluge, procese, koncepte organizacije, itd. Zato su za pretvaranje ideja u inovaciju veoma često potrebne usluge „eksternog znanja“, koje im mogu pružiti know-how, laboratorije, opremu, TT, itd.

Inovativni projekti i programi obuhvataće aktivnosti koje se odnose na stvaranje i primjenu novih ili poboljšanje postojećih tehnologija, postupaka, proizvoda, usluga i procesa, u skladu sa potrebama tržišta i utvrđenim prioritetima ekonomskog razvoja Crne Gore. Ove aktivnosti mogu uključivati izradu tehničke dokumentacije i elaborata, nacrtu, dizajna, prototipa, testiranje, demonstraciju, pilotiranje, validaciju proizvoda većih razmjera i tržišnu replikaciju proizvoda, itd.

Imajući u vidu Zakon o ID uvodi IO u sistem inovacija, utvrđen je osnov za korišćenje infrastrukture za inovacije kroz povezivanje i saradnju kao i modalitete pružanja stručnih usluga i konsaltinga, a sve u pravcu veće efikasnosti u različitim fazama razvoja inovacije.

Mjera 16: Program sufinansiranja inovativnih projekata

Usvajanjem Pravilnika o bližim uslovima i postupku za odobravanje i način korišćenja sredstava za inovativne programe i projekte stvoriće se uslovi za objavljivanje prvog Konkursa za sufinansiranje inovativnih projekata, koji će u 2017. godine raspisati MN.

Nakon završetka realizacije svih projekata koji će se sufinansirati u okviru ovog ciklusa, biće izvršena i evaluacija samog programa, koja će dati smjernice za planiranje budućih aktivnosti.

Mjera 17: Grantovi za inovacije

Program dodjele grantova za inovacije treba da integriše naučni i inovativni potencijal u Crnoj Gori, NI ustanove, IO i MSP, s ciljem unapređenja crnogorske naučne i tehnološke infrastrukture u oblastima gdje je naučni i ekonomski potencijal najveći, čime se povećava kvalitet i relevantnost rezultata istraživanja i inovacija, kao i saradnja sa privrednim sektorom.

Ovaj program treba da rezultira primjenom u praksi novih ili značajnim poboljšanjem postojećih proizvoda, dobara, usluga, postupaka, procesa, organizacije i marketinga, koji doprinose stvaranju nove vrijednosti i kvalitetu u njihovoj primjeni, i zaštićenim patentima, a realizovaće se u periodu 2018-2020. godine.

Mjera 18: Finansijska podrška za podsticanje inovativnosti MSP

U cilju razvoja kulture ulaganja MSP u inovativnost, kao i izgradnje i jačanja inovativnih potencijala MSP, u planu je realizacija projekta finansijske podrške u vidu grantova za razvoj konkurentnih i inovativnih MSP kroz „Program za unapređenje inovativnosti MSP“. Projekat predstavlja vid državne pomoći subvencioniranja dijela troškova angažovanja eksternih konsultanata (konsultantskih firmi, NI ustanova, NTP, CI, IPC i poslovnih inkubatora), za realizaciju ID preduzeća i to za uvođenje inovacija proizvoda, poslovnih procesa, organizacije i marketinga. Realizacijom programa omogućiće se povećanje efikasnosti kroz unapređenje poslovnih procesa, metoda, tehnika i strategija, promjena navika u poslovanju, unapređenje inovacionih kvalifikacija i potencijala zaposlenih, povećanje tržišnog učešća i u krajnjem povećanje prodaje i prihoda preduzeća.

Prioritet 7: Jačanje kapaciteta za učešće u EU programima za inovacije

EU i međunarodni programi mogu doprinijeti unapređenju kapaciteta za inovacije i nove tehnologije jedne zemlje tako što se putem njih mogu: obezbijediti sredstva za ove namjene koja u potpunosti ili djelimično nijesu obezbijedena iz nacionalnog budžeta; usvojiti adekvatna mjerila napretka; i uspostaviti partnerstva koja će omogućiti olakšano suočavanje sa zajedničkim izazovima.

Upravo iz ovog razloga, Crna Gora usmjerava svoje napore ka jačanju, prije svega, kapaciteta državnih institucija nadležnih za koordinaciju ovih programa u Crnoj Gori kroz uspostavljanje odgovarajućih struktura za administraciju i njihovo kontinuirano obučavanje, ali i kapaciteta akademske zajednice, NI zajednice, privrednih subjekata i drugih potencijalnih korisnika kroz promociju ovih fondova i stimulativne mjere za njihovo korišćenje.

Jedan od najznačajnijih je program H2020 (2014-2020). Riječ je o finansijskom instrumentu putem koga se implementira UI, a čiji je cilj da Evropa sprovodi svjetski priznata istraživanja, da se uklone barijere inovativnoj djelatnosti i povezu javni i privatni sektor u stvaranju inovacija. U cilju što bolje i kvalitetnije koordinacije aktivnosti i organizacije promocije programa Crna Gora je imenovala svoje predstavnike u programskim odborima i mrežu nacionalnih kontakt osoba za sve tematske oblasti programa H2020. Nadležno tijelo za koordinaciju aktivnosti u okviru ovog programa za Crnu Goru je MN.

Učešće u EUREKA programu omogućava zemljama članicama da ciljano usmjeravaju svoja budžetska sredstva ka podršci međunarodnim tržišno orijentisanim projektima (primijenjenim istraživanjima) koji imaju dobru perspektivu za realizaciju na tržištu. Na ovaj način, nacionalna podrška postaje mehanizam za pokretanje privatnog ulaganja u primijenjena istraživanja i tehnološki razvoj. Pristupanjem EUREKA programu, 22. juna 2012. godine, Crna Gora je pružila mogućnost privrednom sektoru da se aktivno uključi u razvojna istraživanja i da u saradnji sa akademskim sektorom stiče iskustvo u pripremi i implementaciji zajedničkih projekata. Crna Gora je imenovala svog predstavnika u EUREKA Odboru visokih predstavnika, kao i Nacionalnog projektnog koordinatora. Nadležno tijelo za koordinaciju aktivnosti u okviru ovog programa za Crnu Goru je MN.

DTP, otvara nove mogućnosti za podsticanje inovacija kroz prvi prioritet „Inovativni i društveno odgovorni Dunavski region“, čiji je osnovni cilj da doprinese implementaciji inicijative UI u zemljama regiona, fokusirajući se na širok spektar tema poput eko-inovacija, tehnološkog transfera, politike klastera, društvenih inovacija, i preduzetničkih vještina uključujući različite aspekte inovacija.

ADRION kao finansijski instrument za Jadransko-jonski region, kroz svoju prvu prioritetnu osu „Inovativni i pametni region“, podržava jačanja istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija. Prioritet ulaganja u ovom dijelu odnosi se na unapređenje ulaganja privatnog sektora u IR; razvoj veza i sinergija između preduzeća, istraživačkih i razvojnih centara i sektora visokog obrazovanja; unapređenje ulaganja u tehnološki transfer, eko-inovacije, društvene inovacije i klastere sl.

Nadležno tijelo za koordinaciju aktivnosti u okviru oba programa za Crnu Goru je MVPEI.

U cilju optimalnog korišćenja sredstava iz gorenavedenih programa, koja značajno mogu unaprijediti kapacitete za inovacije zemlje, Crna Gora preduzela je niz aktivnosti na stimulisanoj što većem učešća u ovim programima.

Mjera 19: Stimulisanje učešća u EU i međunarodnim programima za podršku inovacijama

Aktivnost 19.1: Organizacija obuka, treninga, radionica i konferencija u cilju promocije EU programa

Organizacija različitih promotivnih događaja je najbolji mehanizam informisanja ciljnih grupa o EU programima, mogućnostima koje se u okviru njih pružaju, uslovima učešća, načinima povezivanja sa potencijalnim partnerima i uslugama koje nadležne institucije za njihovu koordinaciju pružaju. Takođe, oni su idealna prilika da se i domaće institucije povežu i razmijene iskustva o najboljim praksama učešća u različitim programima, kao i da koristeći zajedničke kapacitete nastupe prema spoljnim partnerima.

Mreža visokih predstavnika i kontakt osoba u Crnoj Gori zadužena je da kontinuirano pruža i širi relevantne informacije i obavještenja o EU programima, da daje podršku u direktnim susretima sa ciljnim grupama i koordinira organizaciju promotivnih događaja, samostalno ili u saradnji sa EK.

Jedan od pozitivnih primjera je „Dan otvorenih vrata za Horizont 2020“, koji se održava na redovnoj osnovi za pojedine oblasti ovog programa, ali tu je i niz tematskih radionica, konferencija i treninga koji će se organizovati u periodu do 2020. godine.

Aktivnost 19.2: Stimulisanje učešća u H2020 i EUREKA programima

MN je kroz posebnu podršku u vidu Konkursa za sufinansiranje NID, koji se objavljuje na godišnjem nivou, poseban fokus stavilo na stimulisanoj učešća u programu H2020 i EUREKA programu.

U okviru stavke koja se odnosi na učešće u programu H2020, MN sa jedne strane podržava projektne timove iz Crne Gore čiji je projekat pozitivno ocijenjen u toku određene godine, ali nije prihvaćen za finansiranje od strane EU, čime ih motiviše da unaprijede svoj projektni prijedlog i ponovo se prijave na neki od budućih poziva, dok sa druge podržava ustanovu-nosioca projekta iz Crne Gore ukoliko ugovor o grantu za realizaciju projekta stupi na snagu u određenoj godini.

Putem ovog Konkursa u određenoj godini sufinansiraju se projekti saradnje istraživačkih ustanova i preduzeća iz Crne Gore, koji se odnose na učešće ovih ustanova/preduzeća u svojstvu koordinatora ili partnera na EUREKA projektima.

Strateški cilj III: Jačanje potencijala za inovacije u privrednom sektoru

MSP su pokretačka snaga savremenih privreda zbog doprinosa koji se ogleda u zapošljavanju, povećanju izvoza, utvrđivanju dinamike konkurencije, i sl. Sposobnost MSP da inoviraju je od velikog značaja, jer inovacije omogućavaju konkurentnsku prednost preduzećima, grani u kojoj posluju, kao i privredi u cjelini. Inovacija je moćno sredstvo za nova mala preduzeća da uspješno uđu na tržište i promijene postojeće stanje, a omogućava i postojećim preduzećima da putem inovacija održe ili poboljšaju svoj položaj na tržištu.

U savremenoj privredi zasnovanoj na znanju i inovacijama, važno mjesto imaju inovativna MSP, koja predstavljaju najdinamičniji, najfleksibilniji i najefikasniji dio privrede i najznačajniji su razvojni potencijal savremene privrede.

Da bi MSP mogli da inoviraju svoje poslovanje, čime bi porast broja MSP u Crnoj Gori bio praćen rastom inovativnosti koja bi obezbijedila održivu konkurentnsku poziciju ovog sektora, potrebno je da MSP preduzeća prepoznaju važnost razvoja inovacija i da ulažu u razvoj sopstvenih ljudskih i tehnoloških kapaciteta za inoviranje čime bi stvorili neophodne preduslove da unaprijede svoj inovativni potencijal.

Iako se trenutno realizuje nekoliko državnih programa finansijske podrške koji imaju za cilj povećanje obima ulaganja IR i jačanje inovacionih kapaciteta MSP, potrebno je uložiti dodatne napore na promociji i korišćenju instrumenta u okviru EU programa, prije svega, finansijskog instrumenta za MSP u okviru H2020 i finansijskih i drugih instrumenta za razvoj inovativnosti COSME programa. Kako bi se ostvarili što veći rezultati i realizovao što veći broj programa i inicijativa neophodno je kroz iste programe jačati i administrativne kapacitete institucija koje koordiniraju programima i obezbijediti njihovu obuku, ali i kapacitete NI ustanova, MSP, afirmisanje ženskog preduzetništva i naučnog potencijala žena, i drugih potencijalnih korisnika. Takođe, MSP imaju mogućnost da iskoriste programe podrške razvoja inovativnosti kroz treninge, obuke i rad u samom preduzeću sa mentažmentom i zaposlenima u okviru programa mentoringa. Na taj način povećaće se, prije svega, svijest o neophodnosti i značaju ulaganja u inovacije, ali i broj MSP koja svoje poslovanje i konkurentnsku prednost zasnivaju na inovacijama i stalnom unapređenju efikasnosti poslovanja kroz inovacije.

Prioriteti u okviru Strateškog cilja III

- Jačanje inovacionog potencijala MSP i njihove prepoznatljivosti u sistemu inovacija;
- Jačanje podrške učešću u međunarodnim programima za MSP.

Prioritet 8: Jačanje inovacionog potencijala MSP i njihove prepoznatljivosti u sistemu inovacija

Inovacije su od izuzetne važnosti za MSP, jer su njihovo poslovanje i uspjeh na tržištu vezano za stalno napredovanje i inoviranje. Razvoj novih i unaprijeđenih proizvoda, uvođenje novih i poboljšanih tehnologija, procesa, organizacije, kvaliteta proizvoda i usluga, elementi su koji znače inovacije u preduzeću i koji nesporno doprinose ostvarivanju profita.

Upravo iz razloga opstanka na tržištu i jačanja konkurentske prednosti iz koje će ostvariti profit, MSP i klasteri u Crnoj Gori treba da unaprijede svoje istraživačko–razvojne i inovativne kapacitete korišćenjem različitih modela finansijske podrške. S tim u vezi neophodno je da MSP povećaju ulaganje u jačanje inovacionog kapaciteta kroz investiranje u ljudske kapacitete za stvaranje i razvoj znanja o IR u cilju unapređenja sistema menadžmenta, organizacije i tehnoloških procesa, ali i da ulažu u nabavku opreme potrebne za testiranje i razvoj inovativnih ideja i plasmana unaprijeđenih proizvoda i usluga na tržište. Od posebnog značaja za uspjeh inovativne ideje i njenu komercijalizaciju jeste i njeno finansiranje kroz instrument ulaganja u kapital posebno za „start-up“ i brzo-rastuća MSP.

Za „start-up“, MSP i klastere, dostupni su instrumenti finansijske podrške u formi grantova i kredita čije će korišćenje unaprijediti njihov inovativni potencijal i poboljšati njihovu poziciju kao bitnih aktera u sistemu koji pružaju sveukupan doprinos inovativnosti.

Mjera 20: Jačati inovativnost preduzeća kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda

Program povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja za period 2014-2016. godine, ima za cilj da obezbijedi finansijsku podršku MSP i klasterima da u što većoj mjeri povećaju svoju konkurentnost, prvenstveno kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda koji se odnose na proizvode, sisteme menadžmenta, osoblje, ispitivanje, kontrolisanje i sertifikaciju (MEST EN ISO 9001, MEST EN ISO 14001, MEST OHSAS 18000, HACCP ili MEST EN 22000) i podršku za dobijanje akreditacije za ocjenjivanje usaglašenosti. U tom smislu jedan od faktora za unapređenje konkurentnosti predstavlja inoviranje sa osnovom usklađivanja poslovanja sa međunarodnim standardima što dalje treba da rezultira proširenjem djelatnosti MSP, unaprijeđenim kvalitetom proizvoda i usluga i jačanjem tržišne pozicije za uspješno poslovanje na domaćem i međunarodnom tržištu.

Mjera 21: Podsticati razvoj ID klastera

Inovativni klasteri predstavljaju strukture ili organizovane grupe nezavisnih strana, kao što su: inovativna novoosnovana MSP, organizacije za istraživanje i širenje znanja, neprofitne organizacije i drugi povezani privredni subjekti. Funkcionisanje klastera i njihova promocija u cilju ostvarivanja bolje konkurentske pozicije MSP na nacionalnom i međunarodnom tržištu biće podržano Programom podsticanja razvoja klastera u Crnoj Gori za 2016. godinu, pri čemu će prednost imati oni klasteri koji identifikuju aktivnosti koje podstiču razvoj inovativnih metoda poslovanja članica klastera i funkcionisanja klastera. Finansijska podrška u vidu subvencije klasterima namijenjena je refundaciji opravdanih troškova ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu, kao i operativne troškove (uključujući administrativne troškove). Uvođenje inovativnih procesa u način rada klastera i tehnološke procese članica klastera predstavlja uvođenje novog i značajno poboljšanog proizvodnog metoda ili metoda isporuke (uključujući značajne promjene u tehnikama, opremi ili softveru), kao i uvođenje novog organizacionog metoda u rad klastera i njenih članica i organizaciju radnog okruženja.

Mjera 22: Unaprijediti korišćenje instrumenata za finansiranje inovacija i jačati inovativnu djelatnost putem kreditne podrške

U pristupu izvorima finansiranja za unapređenje inovativnih potencijala, od posebne je važnosti da MSP koje je uključeno u proces razvoja inovacija prepoznata i koristi instrumente finansiranja za pojedine faze inovacija. S tim u vezi MSP koje inovativnost zasnivaju na ulaganjima u opremu i tehničke resurse za unapređenje ICT infrastrukture, razvoj novih proizvoda i usluga, modela poslovanja baziranih na informatičkoj tehnologiji, patenata, licenci, autorskih prava i franšize imaju mogućnost da iskoriste povoljne kreditne linije IRF za ICT oblast. Unapređenjem ovog segmenta inovativnosti unaprjeđuje se

efikasnost poslovanja, čime preduzeće jača svoju konkurentnost, profitabilnost i uspjeh na tržištu.

Mjera 23: Unaprijediti korišćenje instrumenata za finansiranje inovacija i jačati inovativnu djelatnost putem modela kreditne i grant podrške

MSP iz oblasti industrije u mogućnosti su da inoviraju poslovanje nabavkom proizvodne opreme modelom kombinacije kreditne podrške pod povoljnim uslovima sa bespovratnom podrškom u vidu granta, kroz Program za modernizaciju industrije. Na ovaj način se unaprijeđuju i osavremenjavaju tehnološki procesi, proizvodi i usluge, organizacija i procesi, čime se posredno razvija inovativnost bez koje u krajnjem razvoj i opstanak na tržištu nije moguć u dugom roku.

Mjera 24: Unaprijediti korišćenje instrumenata za finansiranje rizičnog kapitala za podsticanje inovacija

Za jačanje kapaciteta MSP u pretvaranju ideje ili rezultata istraživanja u proizvod namijenjen tržištu, važno je da se omogući pristup programima kojima se finansira razvoj i komercijalizacija inovacije i to posebno za inovativna „start-up“ preduzeća i preduzeća sa potencijalom rasta u formi rizičnog kapitala.

Iako je riječ o novom instrumentu finansiranja za tržište Crne Gore, ali i regiona, za finansiranje inovativnih MSP preduzeća na raspolaganju je instrument ulaganja u rizični (vlasnički) kapital u okviru WB EDIF kroz instrumente ENIF i ENEF fonda. IRF, kao investitor u okviru ENIF fonda za inovativna preduzeća, omogućava „start-up“ i MSP da pristupe sredstvima ENIF fonda koja su planirana u iznosu od 40 mil. € i da ostvare mogućnost za finansiranje instrumentom vlasničkog kapitala kroz kupovinu hartija od vrijednosti. Na taj način omogućava se još u „seed“ i ranoj fazi razvoja finansiranje u cilju testiranja izvodljivosti, razvoja, provjere mogućnosti plasmana i krajnje komercijalizacije inovativnog proizvoda i usluge na tržište.

Prioritet 9: Jačanje podrške učešću u međunarodnim programima za MSP

EU programi su jedan od instrumenata podrške i jačanja saradnje između zemalja članica EU s jedne strane, i potencijalnih i zemalja kandidata s druge strane, u raznim oblastima sprovođenja evropskih politika.

Veoma je važno za predstavnike MSP sektora u Crnoj Gori da imaju priliku da se upoznaju sa vrijednostima EU, sa politikom EU u različitim oblastima, zakonskim propisima i načinima njihovog sprovođenja, uspješnim rješenjima i iskustvima iz drugih zemalja u okviru EU, kao i metodama i pravilima na osnovu kojih funkcioniše EU. U tom smislu, dosadašnje učešće Crne Gore u EU programima doprinijelo je produbljivanju znanja i jačanju kapaciteta različitih aktera kada je riječ o evropskim standardima i projektima.

Postoje brojni programi čiji su krajnji korisnici MSP, ali takodje postoje i programi u kojima MSP mogu da učestvuju samostalno i direktno. Jedan od tih programa je i program H2020 u okviru kojeg MSP mogu učestvovati u projektima kao dio konzorcijuma, a kroz njegov poseban mehanizam, odnosno MSP instrument, MSP je omogućeno samostalno i direktno učešće. MSP instrument otvoren je za pojedinačna preduzeća ili grupu visoko inovativnih preduzeća, sa međunarodnim ambicijama, spremnih da svoju inovativnu biznis ideju visoko pozicioniraju na tržištu.

Drugi program od značaja je EU program za konkurentnost MSP COSME (2014-2020), kome je Crna Gora pristupila 25. juna 2014. godine potpisivanjem Sporazuma o učešću, usmjeren na podršku MSP u sljedećim oblastima: bolji pristup finansiranju, pristup tržištima, podršku preduzetništvu i stvaranje povoljnijih uslova za konkurentnost. Potencijalni korisnici COSME programa su: organizacije za podršku biznisu, udruženja preduzetnika koja djeluju u području podsticanja i promocije preduzetništva, nacionalne, regionalne i lokalne

organizacije/institucije, finansijski posrednici i preko njih MSP. Nadležno tijelo za koordinaciju aktivnosti u okviru ovog programa za Crnu Goru je MEK.

Mjera 25: Stimulisanje učešća u programima podrške za MSP

Aktivnost 25.1: Stimulisanje učešća u besplatnom programu mentorstva sa Japanom

Direkcija za razvoj MSP sa JICA, na osnovu potpisanog Memoranduma o saradnji, sprovodi projekat "Uspostavljanje i promocija mentoring usluga za MSP u zemljama Zapadnog Balkana – Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori". Realizacija projekta predstavlja zajednički rad mentora i preduzeća/preduzetnika u cilju prevazilaženja trenutne situacije i nalaženja najpovoljnijih rješenja za buduće poslovanje. Mentori prolaze obuke definisane tzv. Mentoring šemom od strane sertifikovanih mentora i JICA konsultanata u oblasti finansijskog menadžmenta, marketinga, pisanja biznis plana, proizvodnog menadžmenta i dijagnoze preduzeća. Ukupno 28 preduzeća sa teritorije opština Podgorica, Bar, Nikšić, Bijelo Polje i Cetinje su do sada bili korisnici mentoring usluga. Tokom 2016. godine očekuje se potpisivanje novog memoranduma za naredne tri godine, tako da se očekuje nastavak aktivnosti i podrške MSP sektoru u dijelu pružanja mentoring usluga.

Aktivnost 25.2: Stimulisanje učešća u programu ERASMUS za mlade preduzetnike

Od posebnog značaja su i obuke u okviru programa ERASMUS za mlade preduzetnike (Erasmus for Young Entrepreneurs). Riječ je o programu razmjene, koji omogućava sticanje novih znanja i vještina kroz obuke koje se realizuju tokom boravka kod iskusnih preduzetnika koji vode uspješna MSP u zemljama učesnicama programa. Sa druge strane, domaćin dobija mogućnost da se bolje upozna sa tržištem neke druge zemlje i ostvari kontakte koji mogu biti pokretač buduće saradnje. Novi preduzetnici/preduzetnici početnici su prilikom prijavljivanja u obavezi da predstave svoje inovativne biznis ideje i plan aktivnosti/obuka tokom boravka kod iskusnog preduzetnika-domaćina. Jedan od ciljeva programa je da oni tokom boravka steknu i razviju, između ostalog, vještine u pisanju i razvoju projekata i znanja u oblasti inovacija i IR. Sa druge strane, preduzetnici domaćini, odnosno lica koja vode sopstveni biznis duže od tri godine, u obavezi su da predlože kvalitetan program obuka i radnog okruženja za nove preduzetnike. Veoma važnu ulogu u implementaciji programa imaju tzv. organizacije posredovanja, a Privredna komora Crne Gore je jedna od ovih organizacija, koja vrši i procjenu i odabir najboljih biznis planova, koje kandidati u Crnoj Gori podnose u okviru ovog programa.

Mjera 26: Stimulisanje učešća u EU programima za MSP

Aktivnost 26.1: Organizacija obuka, treninga, radionica i konferencija u cilju promocije EU programa za MSP

U cilju što kvalitetnije promocije EU programa i unapređenja kapaciteta privrednika za učešće u njima, brojne institucije organizuju različite edukativne događaje (obuke, treninge, radionice), infodane i konferencije. Zahvaljujući tim događajima znanje MSP u više oblasti neophodnih za poslovanje značajno je unaprijeđeno i olakšan je pristup informacijama o dostupnim EU programima i fondovima za MSP.

Međutim, kako je usklađivanje sa EU direktivama u procesu pristupanja EU vrlo zahtjevno, izražena je potreba za konstantnim praćenjem aktuelnosti, promocijom regulativa EU, kao i svim mogućnostima koje se nude MSP. Stoga, koliko god bili brojni takvi događaji, uvijek je neophodno organizovati dodatne, kako bi se MSP sektor detaljno upoznao sa novim mogućnostima i procedurama za učešće u ovim programima.

Neke od institucija koje se bave organizacijom događaja ove vrste su: MVPEI, MEK, MN, MPRR, Direkcija za razvoj MSP, Privredna komora Crne Gore, Unija poslodavaca, UCG, Evropski pokret u Crnoj Gori i dr.

Aktivnost 26.2: Jačanje kapaciteta u okviru realizacije projekta EEN

EEN je dio najveće preduzetničke mreže u svijetu koja spaja preko 600 institucija za podršku biznisa iz 54 zemlje u cilju korišćenja jednakih mogućnosti koje pruža Evropsko jedinstveno tržište.

Projekat EEN započeo je sa realizacijom u novembru 2008. godine, kada je osnovan Evropski centar za informacije i inovacije Crne Gore, kao dio EEN mreže. Projekat realizuje konzorcijum koji čine: Direkcija za MSP, koja koordinira projektom; Mašinski fakultet – UCG; Privredna komora Crne Gore; i Biznis start-up centar Bar.

EEN Crna Gora pruža usluge koje se odnose na davanje praktičnih savjeta i podrške preduzetnicima u lakšem pronalaženju poslovnih partnera, uspostavljanju poslovne saradnje, pristupu informacijama o pravnih aspektima EU u ovoj oblasti, informacijama o programima podrške, transferu tehnologije i inovacijama.

Kao članice mreže EEN, crnogorski partneri su povezani u sistem baze podataka, gdje dijele svoje znanje i iskustvo sa svim partnerskim zemljama. Takođe, povezani su i sa EK, preko koje utiču na definisanje pravaca EU politika za MSP, informišući je o mišljenjima i aktuelnim problemima MSP.

Osnovna aktivnost i uloga EEN i u narednom periodu biće pružanje praktičnih poslovnih informacija i pomoći u uspostavljanju međunarodne saradnje, u smislu traženja inostranih partnera, pomoći u poslovnim misijama i susretima, sajmovima, ali i brojnim edukativnim događajima (seminarima, radionicama, info-danima, i sl.) o aktuelnim EU temama. Akcent će biti stavljen na pružanje podrške inovativnim preduzećima i onim koji imaju potencijal za dalji rast i razvoj.

IV PRAĆENJE REALIZACIJE STRATEGIJE INOVATIVNE DJELATNOSTI

U cilju uspješne realizacije strateških ciljeva i prioriteta Strategije inovativne djelatnosti potrebno je uspostaviti sistem praćenja realizacije predloženih mjera i aktivnosti.

Glavni mehanizam praćenja biće godišnji izvještaji o realizaciji Strategije i pratećeg Akcionog plana, koje će usvajati Vlada Crne Gore. Međutim, imajući u vidu činjenicu da su u toku važni pregovori na međunarodnom nivou čiji ishod još uvijek nije poznat i može značajno uticati na dalju realizaciju pojedinih mjera iz Strategije i dinamiku planiranja finansijskog okvira, kao i da su u toku pripreme aktivnosti na utvrđivanju strateških pravaca za sektor MSP do 2020. godine, koja mogu uticati na pravac aktivnosti predviđenih ovom Strategijom, u 2019. godini izvršiće se evaluacija postignutih ciljeva utvrđenih u ovoj Strategiji i donijeti odluka da li je potrebno revidirati Strategiju i Akcioni plan.

Glavni pokazatelji uspješnosti realizacije strateških ciljeva do 2020. godine

Procenat ulaganja u IR

Ukupna nacionalna potrošnja na IR u 2014. godini od 0,36% BDP-a trebalo bi da se u 2020. godini poveća na 0.6% BDP-a.

Procenat ulaganja privatnog sektora

Ulaganja poslovno-preduzetničkog sektora u istraživanja i razvoj, koja su u 2014. godini iznosila oko 0,14% BDP-a, trebalo bi da do 2020. godine dostignu oko 0,3% BDP-a.

Broj osoblja angažovanog na poslovima IR

Na poslovima istraživanja i razvoja u 2014. godini angažovano je 2.339 lica, dok se u 2020. godini očekuje angažovanje 2.600 lica.

Broj inovatora

Prema zvaničnim podacima ZIS trenutno je registrovano 56 inovatora koji su svoje pronalaskе zaštitili patentom, dok se u 2020. godini očekuje porast do oko 70 inovatora.

Broj registrovanih patenata

Prema zvaničnim podacima ZIS trenutno je kod ovog Zavoda registrovano 2.383 patenta, dok se u 2020. godini očekuje porast za 1.200 patenata.

Broj „start-up“ preduzeća nastalih u okviru realizacije programa podrške 10.

Rangiranje po Globalnom inovativnom indeksu

Globalni inovativni indeks, kao jedan od međunarodnih indikatora preformansi zemalja na polju inovacija, ali i smjernica za kreatore politika u planiranju budućih aktivnosti, od posebnog je značaja za utvrđivanje uspješnosti nacionalne politike inovacija. Crna Gora je prepoznata kao zemlja koja postiže inovacije (*innovation achiever*) i 2015. godine pozicionirala se na 41. mjestu (od 141), što je odličan rezultat, koji svakako treba biti unaprijeđen u periodu do 2020. godine.

V AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE INOVATIVNE DJELATNOSTI (2016-2020)